

Lapprosen

Lederen har ordet

Kjære rhododendronvenner!

Koronaperioden har åpna et nytt rom for mange – foredrag på nett! Flere av de utenlandske rhododendronforeningene har gjennom vinteren tilbudt flotte foredrag som en kunne melde seg på. Noen går direkte, og første gang jeg del-

tok sto jeg opp klokka to om natta for å høre på Steve Hootman som satt i Seattle i det vestlige USA og prata *live*. Neste gang han skulle i ilden, hadde jeg imidlertid funnet ut at de også gjorde opptak, så da valgte jeg å se og høre foredraget på dagtid.

På nettet jeg har vært med på tur i fjella på Taiwan, til toppen av Yakushimaøya i Japan der *Rhododendron yakushmanum* vokser, og til store skoger av *Rhododendron mucronulatum* i full blomst i Sør-Korea. Jeg har hørt et intervju med Kenneth Cox der han beskriver vanskene med å drive en spesialistplanteskole i et marked der store hagesenterkjeder dominerer totalt og presser prisene nedover for å vinne markedet. Og jeg har sett en hel film om historia til rhododendronkulturen i Europa og USA.

I ei tid der fysiske møter er nesten umulig å avvikle, er nettmøter og foredrag egentlig midt i blinken! Selvsagt er det hyggeligere å møtes direkte med hverandre, men jammen er den digitale verdenen en god erstatning. Rhodo Vest har presentert et nettforedrag denne våren, og Blomstervenners klubb har hatt flere gjennom vinteren. Kanskje blir dette en mulighet som vi vil ta med oss videre selv når koronatida er over? I alle fall kan det bli et supplement til de andre aktivitetene våre. Flere av de nevnte og andre foredrag ligger på youtube.com. Søk på «Rhododendron» og se hva du finner! Det har ikke blitt arrangert mange møter den siste tida, det meste som har vært planlagt, har blitt avlyst. Men nå når våren kommer, er det forhåpentligvis bedre muligheter til å

møte andre medlemmer. Tross alt er det lettere å følge koronareglene utendørs i en hage enn i et trangt møterom. Når flere og flere av oss blir vaksinert, håper jeg virkelig at hagevandringene igjen kan bli en del av hverdagen, noen da i regi av lokalavdelingene, men også ved at grupper av medlemmer går sammen og besøker hagene til hverandre.

Her i Ålesund ser det ut til å bli et av de beste blomstringsåra vi har opplevd. Jeg kan ikke huske å ha sett så mye blomsterknopper på rhododendronbuskene noen gang som i år. Etter det jeg har hørt, ser det veldig lovende ut andre steder i landet også. Og i den sammenhengen vil jeg minne om frølista som vi har dratt i gang igjen. Lista er det medlemmene som både lager og drar nytte av. Det vi gjør i løpet av våren, blir til frø vi kan samle inn på høsten. Det ligger to artikler på hjemmesida som grundig beskriver hvordan man går fram for å pollinere blomstene slik at en får gode frø som resultat. Flere medlemmer prøvde seg med frøsaing av rhododendronfrø denne vinteren, og jeg håper selvsagt at det blir mange flere etter hvert.

Lapprosen er også på samme måte som frølista noe som er *av* og *for* medlemmene. Ta bilder i hagen i år og skriv noen ord om dine opplevelser og erfaringer. Føler du deg usikker, så er det god hjelp å få av redaktøren. Jo flere som skriver i bladet, jo flere områder av landet blir presentert.

Til slutt vil jeg minne om at vi i DnR prøver å fokusere også på magnolia og kamelia. Det er en artikkel om magnolia i dette bladet, og det kommer en i høstnummeret også. Ta en titt på utvalget i planteskolene og se på artikkelen som sto i nr. 1–2021 av *Lapprosen* der blant annet gode valg av sorter blir omtalt. Kanskje faller du for fristelsen til å plante et magnoliatre eller -busk i din egen hage? Og om du bor i det sør-vestre hjørnet av landet, kan du til og med vurdere å plante din første kamelia.

Styrets sammensetning

Leder:

Ole Jonny Larsen
Bergeplass 12
6010 ÅLESUND
tlf 415 88 630
olejonnylarsen@hotmail.com

Nestleder:

Harald Olav Aksnes
Vikøyvegen 340
5600 NORHEIMSUND
tlf 56 55 04 81 / 913 06 795
harald.olav.aksnes@gmail.com

Sekretær:

Harald Kårtveit
Vestsidevegen 796
5363 ÅGOTNES
tlf 977 76 050
haraldkartveit@hotmail.com

Kasserer:

Terhi Pousi
Mildevegen 116
5259 HJELLESTAD
tlf 416 49 302
terhi.pousi@uib.no

Styremedlem:

Tor Frostestad
Syftesokbakken 30 B
4046 HAFRSFJORD
tlf 51 59 15 83 / 991 07 317
frostestador@gmail.com

Leder Rhodo Vest:

Tor Jan Ropeid
Løtveitveien 2
5151 STRAUMSGREND
tlf 416 20 125
torjanropeid@gmail.com

Leder Rhodo Sør-Vest:

Tor Frostestad
Syftesokbakken 30 B
4046 HAFRSFJORD
tlf 51 59 15 83 / 991 07 317
frostestador@gmail.com

Leder Rhodo Sør:

Audun Arne
Eikeveien 3
4824 BJORBEEKK
tlf 975 45 021
auduarne@frisurf.no

Leder Rhodo Øst:

Bård Ranheim
Hamnehagen 14
3090 HOF
tlf 934 21 168
baardranheimok@yahoo.no

Medlemsregister:

Inger-Lise Fonneland
Mellomveien 11
4870 FEVIK
tlf 952 83 441
inger.lise.fonneland@gmail.com

Webredaktør:

Asle Wiik Larsen
aslewl@gmail.com

Frøforvalter:

Svein Erik Tønnesen
tlf 473 78 523
sveinerik.tonnesen@outlook.com

Ole Jonny Larsen: Hvorfor jeg liker Lapponica-arter	4
Conny Assarsson: Beskrining av magnolia	13
Nye medlemmer	16
Hartwig Schepker: Spektakulære rhododendron-landskap i det tibetanske Vest-Sichuan	17
Lin Scholten Didriksen: På siden – Vårlig melodont!	26
Oddveig Åsheim: Et besøk i Læsø Rhododendronpark på den danske øyen Læsø	28
Tor Jan Ropeid: Vår hages rhododendron-urinnvånere – og litt til	30
Øyvind Snekkevik: Min <i>Rhododendron macabeaenum</i>	33
Informasjon fra DnR	
Årsmelding 2020	34
Regnskap	35

FORSIDEFOTO: *Rhododendron* 'Riplet' er en tidligblomstrende og kompakt sort krysset frem av Halfdan Lem. Foto: Tor Jan Ropeid

BAKSIDEFOTO: Det er ikke bare blomster som gjør en rhododendron attraktiv. *Rhododendron eclecteum* er vakker også rett før blomstene springer ut. Foto: Terhi Pousi

Lapprosen

utgis av Den norske
Rhododendronforening
Postboks 1325, 5811 BERGEN

www.rhododendron.no

Bankkontonummer: 3411 26 52622
IBAN: NO93 3411 2652 622
BIC/SWIFT: DNBANOKK

Trykk: ERAtrykk as – tlf 55 94 00 05

Redaksjon

Tor Jan Ropeid
tlf 416 20 125
torjanropeid@gmail.com

Neste nummer

av Lapprosen kommer i november 2021.
Stoff til bladet må være
redaksjonen i hende
innen 9. oktober 2021.

Stoff og bilder – i så
høy oppløsning som
mulig – sendes til
redaksjonen, se
adressen til
venstre.

Hvorfor jeg liker Lapponica-arter

Tekst og foto, når ikke annet er nevnt: Ole Jonny Larsen

Fig. 1 Fjellsida med flere kilometer av Lapponica-planter, Moxi-dalen, Sichuan

Sichuan, 30. mai 2015. Jeg leder en gruppe gjennom sentrale deler av Sichuanprovinsen i Kina. Vi har akkurat passert Pan Pan-passet på 4700 m. Været er strålende, og vi er begynt på nedturen til den lange Moxidalen hvor vi skal campe den natta. Når vi kommer lenger ned, går vi inn i et stort område der Lapponica-arter er totalt dominerende. Ingen andre rhododendron, kun gress og noen stauder spredt imellom. Lapponica-teppet blir stadig tettere jo lenger ned vi kommer, og vi kan ikke unngå å trakke på de vakre plantene, som alle er i full blomstring. Til slutt, etter å ha kryssa ei lita elv, kommer vi til leirplassen, setter opp telt og begynner å gjøre oss klare for natta. Sola står nå lavere og lyser opp den nord-sør orienterte

Fig. 2 Forfatteren blant Lapponica-planter på Beima Shan, Yunnan Foto: Bernt Ernebjerg

fjellsida vi kom ned en time tidligere. Og da ser jeg det! Det mest fantastiske sceneri jeg noen gang har opplevd på noen av kinareisene mine. Millioner av blomstrende Lapponica-planter dekker hele østsida av dalen. De vokser fra dalbunnen og helt opp, og blomsterteppet strekker seg flere kilometer i begge retninger. (Fig. 1) Der og da blir jeg for alltid fortapt til Lapponica-artene. I denne artikkelen vil jeg gå gjennom mange aspekter ved denne plantegruppa og hvordan de brukes i hagene. Jeg vil også driste meg inn på det vanskelige området om identifi- sering av de ulike artene, kanskje det mest omdiskuterte feltet av alle innen rhododendrontaksonomi?

Fig. 3 Knut Grepstad på et teppe av Lapponica-planter, Moxi-dalen, Sichuan

Hvor kan Lapponica-arter dyrkes?

Lapponica er såkalte dvergarter innen *Rhododendron*. For det meste er de lavtvoksende i naturen og fyller ofte det samme rommet som lyngarter gjør i den norske fjellheimen. Noen arter kan riktignok bli høyere. I en hagesetting, med gjødsling og fjerning av ugras, blir Lapponica-plantene normalt høyere enn i naturen, kanskje helt opp til to meter, men det er sjelden å se. På den motsatte sida er det også helt krypende former som bare løfter seg noen få cm over bakken.

Fig. 4 Lapponica-planter slik som de kan vokse i naturen. *R. tapetiforme* aff., Beima Shan, Yunnan

Etter mange besøk i rhododendronhager over mange år, og særlig i hager utenfor Norge, har jeg ofte opplevd at eierne ikke har hatt særlig interesse for Lapponica-arter eller andre dverg rhododendron. De har hatt fantastiske samlinger av elepidote rhododendron, altså de med større blad. Når jeg har spurt etter dvergarterne, har jeg som regel fått til svar at eierne ikke var spesielt interessert i dem. Dette har jeg fundert en del på, og jeg har kommet til at det er to viktige grunner til at de småblada type-ene blir utelatt.

Først og fremst har det med klimaet å gjøre. Mange berømte hager jeg har besøkt, har det til felles at de ligger lenger sør enn der jeg selv bor, og følgelig har et varmere klima. Det liker ikke Lapponica-artene. De er alle fjellplanter, noen vokser sågar på over 5000 meter. De vil simpelthen ikke trives i et varmt klima der «vanlige» rhododendron ikke har problem med å vokse. Dette er altså en viktig grunn til at mange rhododendronsamlere rundt om i Europa må avstå fra å dyrke Lapponica og andre dverg rhododendron.

Den andre årsaken mener jeg har med hagens design å gjøre. Det fordrer nemlig en viss tilpassing for at disse artene skal trives. De kan ikke bare plasseres «innimellom» de andre større slektningene. I naturen vokser Lapponica og arter fra andre småvokste underseksjoner i full sol, og dette må en kopiere i hagen om de skal trives. Så om en ønsker en mer og mindre komplett samling av dvergarter av rhododendron fra underseksjonene *Lapponica*, *Lepidota*, *Rhododendron*, *Saluenensia*, *Trichoclada* og andre, pluss seksjon *Pogonantha*, må man reservere en del av hagen til å skape et landskap der disse får dekket behovet for lys og drenering. I praksis vil det si en eller annen form for fjellhage, eller i det minste et åpent område uten overhengende trær og mye skygge. Personlig foretrekker jeg det første. En fjellhage har mer spennende design, og man har flere muligheter til å få laga ekstra tilpassing til ulike arter med varierende behov.

Når det er sagt, har jeg også sett flotte samlinger av Lapponica-arter som vokste sammen i et flatt bed. Om de får vokse helt inntil hverandre, vil de etter hvert danne det Peter Cox kaller *an undulating carpet* (et bølgende teppe). I naturen har de ingenting imot å vokse tett sammen, og dette kan også kopieres i hagen. En slik samplanning kan en blant annet se i Botanisk hage i Oslo. En annen botanisk hage, The Royal Botanical Garden of Edinburgh, har lagt mye arbeid i å presenter dvergarter i samlingene sine, blant annet med å lage små kunstige «fjell» til å plante dem ut på!

Fig. 5 Remi Aleksander Nielsen med Lapponica-planter i Botanisk hage i Oslo, noen av dem hans egne introduksjoner

Hvordan er det så å dyrke Lapponica-arter i Norge? Selv bor jeg på den norske vestkysten der vi normalt har milde og snøfattige vintrer og kjølige og fuktige somrer, svært ulikt slik klimaet er der disse plantene vokser i naturen. Der har hvert år godt snødekke, og veksts sesongen er avgrenset til de månedene det ikke er snø. Likevel har jeg gode erfaringer med å dyrke Lapponica-arter her i Ålesund. Vi har oftest tidlig vår som så blir avbrutt av nye perioder med snø og frost. Man vil da lett tenke at disse dvergartene ville bli totalforvirra og sette i gang veksten altfor tidlig (slik de russiske innlandsartene *R. dauricum*, *R. sichotense* og *R. ledebourii* gjør hos meg), men det skjer merkelig nok ikke. De venter høflig til den virkelige våren kommer og blomstrer sammen med andre rhododendron i april-mai! Og det samme skjer i det indre av Norge. Arnulf Ringstad på Gjøvik var berømt for sine forsøk med å dyrke rhododendron i innlandet, og ikke minst trivdes Lapponica-artene godt hos han. En kan vel si at Lapponica-arter kan dyrkes over svært store deler av landet vårt, mest sannsynlig flere steder enn noen annen underseksjon av *Rhododendron*.

Hvordan bruker vi Lapponica-arter i hagen?

Som nevnt vil Lapponica-planter ha mye lys. Jeg har sett slike arter mange steder i naturen, og de vokser alltid i full sol. Aldri i skygge fra andre planter, og ikke i nordvendte skråninger. Noe jeg liker spesielt med dem, er at de er dekorative alt fra ung alder. Til og med en liten kompakt plante kan plasseres slik at den ser fin ut, for eksempel mellom steiner og kunstige klipper i en fjellhage eller dyrket i et traue sammen med små alpinstauder og dvergkoniferer. De kommer i blomst som veldig unge, ofte kun 3-4 år etter såing. Å plante i såkalte tsjekkiske spaltebed (*Czech crevice beds*) er også en fin måte å presenter små Lapponica-planter på.

Fig. 6 Et såkalt tjekkisk spaltebed med små Lapponica-planter sammen med andre små busker i forfatterens hage. Bedene er høye på midten, steinene går dypt ned og er øst-vest-orientert. Veldig spennende og så langt vellykka, men noen planter må nok byttes ut når de blir større.

Dvergarter av rhododendron bør ikke plantes i åpen svart jord, og særlig ikke når de er små og står med avstand til hverandre. De vil da ble utsatt for jordsprut i regnvær og se skitne ut. En eller annen form for jorddekke anbefales sterkt. Bark kan sakens brukes, men grov bark med store biter vil ikke se bra ut. Såkalt dekorasjonsbark som er veldig fingradert, vil nok ta seg bedre ut, men den dekomponerer veldig raskt og må stadig etterfylles. Selv har jeg endt opp med å bruke knust stein på 6–12 mm, kjøpt i bulk hos et lokalt knuseverk. Disse strør jeg i et 1–2 cm tjukt lag rett på jorda, uten plast eller noen annen form for dekke imellom. Etter mitt syn ser dette flott ut, og ved å blande inn større steiner har en alle muligheter for å lage et miniatyr-landskap som gir en *alpine look*. Etter som plantene blir større og vokser mer sammen, er ikke dekket så viktig lenger, men det må likevel holdes ved like i åpne partier.

Dverg rhododendron kan med fordel dyrkes i samplanting med andre små vintergrønne eller løvfallende busker, små nåletrær, ulike lyngtyper og ulike alpine stauder og løkplanter. Større busker og stauder blir for dominerende og bør plantes andre steder i hagen. Ett og annet lite tre med enkeltstamme, for eksempel japanske lønner, kan være en god kombinasjon, men ikke for mange og ikke for store.

Fig. 7 Lapponica-arter og andre dvergbusker i forfatterens fjellhage

Lapponica-planter kan gjerne klippes for å beholde en tett vekstform eller som foryngelse av eldre eksemplarer. De vil alltid ha masse sovende knopper langs stenglene som bryter rikelig når planten blir hardt beskåret om våren. Det er lett å bli frista til å skjære vekk tilsynelatende døde partier raskest mulig etter en hard vinter, men det lønner seg å være tålmodig! Overraskende ofte vil mye mer av planten ha overlevd enn en først trodde, og med litt stussing kan den vinterskadde planten ende opp som den fineste og mest kompakte en har i løpet av vekstsesongen!

Når en sår planter selv, er det viktig å pinsere dem (kutte skudd tilbake for å få god forgreining) i tidlig alder. I motsatt fall vil de oftest få en *leggy* vekstform, eller på godt sunnmørsk, ranglete, med kun 2–3 lange skudd fra rota. Det problemet kan løses ved å skjære alle skudda unntatt ett nesten helt ned på våren. Da vil som regel de nedskårne skudda bryte godt fra basis. Neste vår skjæres også det siste skuddet ned, og en får i løpet av sommeren en fin og kompakt plante.

Lapponica- og andre dvergarter liker ikke å bli gjødsle. Stort sett kan de klare seg helt uten. Løv som faller av og komposterer over røttene, er nok for de fleste av dem. Hvis man av en eller annen viktig grunn vil gjødsle, gjelder det å være gjerrig! Bruk flytende gjødsel og lag en TYNN løsnings over blad og røtter. Strø aldri granulert gjødsel over røttene på dvergplantene!

Lapponica-arter er normalt friske planter så lenge de er i god vekst og er planta under riktige forhold. Få insekter eller sykdommer går på disse plantene, så sprøyting er nesten aldri påkrevet. (Viktig unntak: Arter i underseksjon *Rhododendron*, *R. ferrugineum*, *hirsutum*, *myrtifolium* og hybrider av disse, er ofte utsatt for soppsykdommer og kan trenge behandling mot det!) Lapponica-arter kan lett flyttes så lenge de blir vannet godt før en setter i gang og i ettertid.

Å formere Lapponica-arter med stiklinger er blant det letteste å få til. Det gjøres normalt på sensommeren. Normalt stikker en siste års skudd, men det går også fint å stikke eldre deler med forgreining. På den måten sparer en ett år på veien fram mot ferdig plante. Lapponica-arter kan også såes fra frø, men det er lite tilgang av frø på de tradisjonelle frølistene. En kan håndpollinere egne planter for å få reint frø, men blomsterdelene er veldig små, så det er ikke bare enkelt. Å så åpen-pollinert frø er bortkasta om en vil ha rene artsplanter da de krysser seg veldig lett med andre.

Hvordan skal en skille Lapponica-artene fra hverandre?

Der er en klassisk spøk blant rhododendronsamlere om det å bestemme Lapponica-arter: *Det er det letteste i verden. Du har den hvite, de to gule, den storbladete og alle de blå!* Vel, fra et hagesynspunkt er det slett ingen dum tilnærming, men for genuine samlere er det selvsagt ikke nok. De ønsker seg harde og konkrete fakta, og det er da det begynner å bli vanskelig!

La oss begynne med antall arter. Det bør det jo være lett å bli enig om? Vi går til de kjente rhododendronspesialistene: H.H. Davidian (*Rhododendron species – Lepidotes*, 1982) nevner 51 arter. Cox & Cox (*The Encyclopedia of Rhododendron Species*, 1997) beskriver bare 24. *Flora of China* (Vol. 14, 2005) har omtale av 38 arter. I *Notes from the Royal Botanic Garden*, vol. 39 (1980), skrevet av David Chamberlain, blir 27 arter presentert. Ikke så enkelt likevel, altså! Det er viktig å huske at mange av

artene som er nevnt i *Flora of China*, aldri har blitt introdusert til dyrking i Vesten. Mer om det senere. Ha også i mente at Davidian aldri så Lapponica-arter i naturen. Han baserte seg på herbarieark i museer i Europa og på planter i kultur på De britiske øyene. Mange av artene han beskrev, har senere blitt identifisert som naturhybrider eller som varianter innen samme art.

På syttitallet ble det etter hvert enighet blant botanikere at rhododendronslekta trengte en totalrevisjon, og da særlig underseksjon Lapponica. Mer enn 50 beskrevne arter ble da redusert til 26. Bak dette arbeidet finner vi et ektepar som vanligvis omtales som Philipson & Philipson. Deres fulle navn var William Raymond og Melva Philipson. Mange tidligere arter ble nå redusert til varieteter, former, eller grupper, eller de ble simpelthen innlemma i en annen art uten nærmere navnsetting.

Da står vi igjen med 25+/- arter som vi skal lære å identifisere. Det høres da ikke umulig ut? Vi trenger bare å finne noen sentrale kjennetegn på hver art, så har vi løst problemet. Vel, dessverre er det ikke så lett. Her er noen sitat fra artsbeskrivelsene for noen Lapponica-arter hos Cox & Cox. Oversettelse og utheving av noen ord er gjort av meg.

- kronblad trekantet **eller uregelmessige** (bulu)
- begeret **meget variabelt i størrelse** (capitatum)
- kronblad **vanligvis avlange** (capitatum)
- støvbærere **varierer i antall, men normalt 10** (impeditum)
- bladkanter **ofte hårete** (intricatum)
- støvbærere **5–10** (lapponicum)
- begeret **1–3 mm, med varierende form** (nitidulum)
- **få til mange mørke skjell** (nivale)
- **krypende, lav, kompakt eller opprett vekstform** (nivale)
- skjell tett plassert (-) **eller ikke tett plassert** (polycladum)
- griffel **vanligvis med kraftig hårvekst** (russatum)
- blomsterklase **vanligvis med 1–6 blomster** (setosum)
- griffel **vanligvis lengre enn støvbærerne** (tapetiforme)
- blad **iblant også med spredte mørke skjell** (yungningense)

Jeg er klar over at jeg har lest disse beskrivelsene på en påtatt kritisk måte og prøvd bevisst å framheve selvmotsigende eller uklare detaljer. Men prøv å forestille deg en nybegynner som virkelig ønsker å lære å skille Lapponica-arter fra hverandre, utstyrt med forstørrelsesglass og boka til Cox & Cox i hånda. Hvor lett vil det være? (Dette er ikke ment som en kritikk av Cox & Cox. Egentlig er beskrivelsene deres gode og presise, det er naturen selv som er vanskelig.)

La oss dra tankeeksperimentet et steg videre. Personen med forstørrelsesglasset og Cox-boka er nå langt oppe i et kinesisk fjell der han/hun skal vandre rundt i dagevis for å studere Lapponica-arter. Hjemmelekse er gjort på forhånd, og et stort utvalg med kjennetegn er notert ned. Men det den ivrige amatøreren dessverre ikke vet nok om, er hvor variable Lapponica-arter kan være. De vokser over et enormt område som kan strekke seg gjennom flere land. Evolusjonen har bearbeida dem for å passe til det området den enkelte plante vokser på (husk det du leste lenger oppe om *Rhododendron nivale*: *krypende, lav, kompakt eller opprett vekstform*). Vår unge venn blir motløs, og enda gjenstår et stort problem – nemlig naturhybrider! Det har vært mange og lange diskusjoner om naturhybrider, men de aller fleste er enige om at hybridisering i naturen skjer. Og, dessverre, Lapponica-artene er blant de verste! Nå er amatøreren virkelig i vansker. Det finnes nemlig ingen beskrivelse av alle de

mulige naturhybrider en kan møte i naturen. Men tross alt har vår han/hun lært en viktig lekse: Å skille alle Lapponica-arter (inkludert variasjoner og hybrider) fra hverandre er en forferdelig jobb – hvis det i det hele tatt er mulig!

Jeg har vandret noen uker i kinesiske fjell på jakt etter rhododendron. Det er en fantastisk opplevelse, men også frustrerende. I 2013 ble jeg invitert med i en skandinavisk gruppe ledet av danske Bent Ernebjerg til fjellmassivet Beima Shan i Yunnan-provinsen i Kina. Vi fant tusenvis av Lapponica-planter som dekket fjellområder på samme måte som lyngartene gjør i Norge. Noen var lette å identifisere, som for eksempel *R. rupicola* var. *chryseum* med sine gule blomster. Men andre ga oss motstand. Spesielt én plante som vi fant i store mengder, endte vi opp med å kalle *R. tapetiforme* aff. (aff./affinity = ligner veldig på en kjent art, men beskrivelsen passer ikke 100 %.) Alt så ut til å stemme, men en liten detalj var «feil». Det var ingen alternativ som var nærmere, men likevel var vi *litt* usikre, så vi måtte legge til et «aff.». Til trøst har jeg hørt at langt bedre taksonomer enn jeg har hatt store problem med å identifisere Lapponica-arter i naturen. Steve Hootman, en meget kjent amerikansk plantejeger, ble fryktelig frustrert en gang han gikk i kinesiske fjell sammen med noen av vår tids beste rhododendronkjennere. Etter en lang diskusjon over noen ubestemmelige Lapponica-planter, skal han ha ropt ut: *If WE can't identify these plants, who the hell can!?*

Fig. 8 Lapponica-planter på naturlig voksested i Sichuan. De er Kinas lyng!

Den berømte planteinnsamleren Frank Kingdon-Ward skrev en gang (i frustrasjon, tror jeg) at det er ingen arter i underseksjon Lapponica! Kenneth Cox (privat e-post) skriver at han i all hovedsak er enig med Kingdon-Ward.

En som har arbeidet mye med identifikasjon av Lapponica-arter, er danske Hans Eiberg. Han har gått gjennom alle publiserte nøkler for identifikasjon av denne gruppa, inklusiv varieteter og former, og han har også tatt med artene som er beskrevet i *Flora of China*, men som ennå ikke er introdusert i Vesten, og fra alle disse har han laget sin egen nøkkel. (Den kan leses på <http://www.rhododendron.dk/lap-nogle.pdf>) Den er ekstremt detaljert og kan bare brukes i kombinasjon med mikroskop, millimetermå, veldig godt syn og tonnevis med tålmodighet. Hans Eiberg er kanskje verdens ledende ekspert på å identifisere Lapponica-arter/varieteter/former. Men jeg har en følelse av at svært få kan følge instruksjonene hans uten å bli enda mer frustrert. Prøv den som vil! Det er rett og slett for vanskelig. Det som Hans Eibergs framstilling likevel peker på som helt essensielt, er at en MÅ begi seg inn detaljer som skjelltyper, hår, mikroskopiske blomsterdeler og mye annet smått om en har ambisjon om å virkelig forstå Lapponica-artenes verden.

Min ambisjon går ikke så langt, likevel vil jeg prøve å åpne skrinet lite grann. Det er mulig å komme nærmere en forståelse av emnet og lære å identifisere de vanligste artene i kultur. Tross alt snakker vi om bare 25 +/- stk. pluss noen nyere introduksjoner. Men før vi begynner, husk at de utgavene av artene som er vanligst i kultur, ofte er *utvalgte* kloner, som bare viser EN variant av den aktuelle arten. Naturen har mange flere!

Jeg skal nå gå gjennom noen kjennetegn til bruk som en *easy-start*-identifikasjon. Vi begynner med blomsterfarger.

Gulblomstrende Lapponica-arter

I denne gruppa har vi to arter og to varieteter: *R. flavidum*, *R. mianningense*, *R. rupicola* var. *chryseum*, *R. rupicola* var. *muliense*.

Fig. 9 *R. flavidum*

Fig. 10 *R. rupicola* var. *chryseum*, Beima Shan, Yunnan

Fig. 11 *R. mianningense*, en av de beste nyere Lapponica-introduksjonene

De vanligste i kultur er *R. flavidum* (Fig. 9) og *R. rupicola* var. *chryseum* (Fig. 10). De to er lette å skille. Den første har opprett vekstform, og den andre er mer kompaktvoksende (pluss noen blomsterdetaljer som er lette å lese seg til). For å skille de to varietetene av *R. rupicola* må en se på minimale forskjeller på blomsterbegetet. De har ingen interesse fra et hagesynspunkt. *R. rupicola* var. *muliense* er dessuten meget sjelden i kultur.

Den nylig introduserte *R. mianningense* (Fig. 11) er større i alle deler og kan ikke forveksles med andre Lapponica-arter.

Fig. 12 *R. tsaii*, en viktig nyere introduksjon som også forekommer med rent hvite blomster (ikke albino).

Lapponica-arter med hvite blomster

Alle Lapponica-arter kan i teorien finnes med hvite blomster, det er da såkalte albinoformer. Jeg har selv funnet helt hvite *Rhododendron intricatum* i Sichuan i Kina, og andre har gjort lignende funn hos andre arter. Bare en av disse, *R. orthocladum* var. *microleucum*, har fått et eget navn. Det regnes nå som ukorrekt å gi en albino plante et eget varietetnavn, og blomsterfargen vil heller normalt ikke overføres til avkommet ved frøsåing. Glendoick Gardens markedsfører en hvitblomstrende *R. hippophaeoides* som de kaller 'Glendoick Iceberg'. Denne må formeres vegetativt med stiklinger for å bli lik originalen. Dette er altså en navnsatt klon, men navnet er ikke et vitenskapelig (latinsk) navn, og det er en korrekt framgangsmåte.

Den nylig introduserte *Rhododendron tsaii* har blomsterfarge som normalt varierer mellom veldig lyst rosa og helt hvit, så den kan i hvit utgave kalles en helt hvit Lapponica-art.

Blå og lilla-/rosa-/purpur-fargete Lapponica-arter

Lapponica-arter blir ofte assosiert med blå farge, og noen av dem har også de blåeste blomstene i hele *Rhododendron*-slekta. Flere av disse har blitt brukt for å få fram enda blåere hybrider. Likevel er veldig få Lapponica-arter *bare* eller *hovedsakelig* blå. *R. fastigiatum*, *R. intricatum*, *R. impeditum* og *R. russatum* blir for det meste formert og solgt i de blåeste formene, men de kan alle også ha farger som tenderer mot lilla/purpur eller rosa. *R. cuneatum*, *R. rupicola* var. *rupicola*, *R. lapponicum* og *R. dasypetalum* er mest vanlig å finne i lilla/purpur eller rosa utgaver. Alle andre Lapponica-arter (utenom de som er nevnt med gule eller hvite blomster lenger oppe), kan variere mellom blå, lilla, purpur, rosa.

(Det kan diskuteres om noen rhododendron egentlig har blå blomster. Skal man være pinlig korrekt, er de såkalte blå blomstene egentlig en slags lilla. Men de oppfattes av de aller fleste som at de har lyseblå blomster.)

Lapponica-arter med større eller mindre blad enn det som er vanlig

Lapponica-arter med forskjellige og uvanlige blomsterfarger i Sichuan:

De fleste Lapponica-artene har små blad, og på omtrent samme størrelse, ca. 1,5–2 cm lange. Tre arter har større blad:

- R. cuneatum*, opptil 7 cm
- R. mianningense*, opptil 5 cm
- R. russatum*, opptil 4 cm

Noen arter har påfallende små blad:

- R. thymifolium*, smale blad opptil 1,2 cm
- R. nivale*, opptil 0,9 cm. Høyalpine former mye mindre (0,5 cm)
- R. nitidulum*, opptil 1,1 cm
- R. complexum*, opptil 1,1 cm
- R. telmateium*, opptil 1,2 cm

Noen arter kan forekomme i uvanlige kompakte former. Et eksempel er den utvalgte klonen *R. impeditum* var. *pygmae*

Bladstørrelsen varierer med vekstforhold og høyden de vokser på. Høyalpine former vil alltid ha små blad. Velfødde hageplanter vil derimot ofte ha større blad enn de har i naturen.

Fig. 14 *R. nivale* med de minste bladene jeg noen gang har sett. Pan Pan-passet, 4700 m, Sichuan

Opprett eller krypende vekst

Noen Lapponica-arter er kjent for å *som oftest* ha en opprett vekstform. Det gjelder *R. bulu*, *R. capitatum*, *R. flavidum*, *R. thymifolium*, *R. tsaii*, *R. websterianum* og *R. zheguense*. For disse artene er det et viktig kjennetegn når en skal identifisere arten. Mange arter *kan* ha opprett vekst, men også andre vekstformer.

15 *R. thymifolium*

Noen arter har krypende vekstform på store høyder, for eksempel *R. lapponicum*, *R. nivale* og noen ganger *R. fastigiatum*.

Bladfarge

Noen få Lapponica-arter har en spesiell bladfarge som kan hjelpe til å identifisere arten:

R. fastigiatum, blålig-grønn eller blålig-grå. (Viktig for å skille den fra *R. impeditum*!)

R. hippophaeoides, lys, blålig-grønn

R. intricatum, lys, blålig-grå

R. rupicola var. *rupicola*, veldig mørk grønn, nesten med et brunlig skjær

R. tsaii, grålig grønn

R. websterianum, lys, grålig grønn.

Alle Lapponica-arter har aromatiske blad når de blir gnidd mellom to fingrer.

Bladskjell og hår

Dette er det store spørsmålet, grundig beskrevet i flere bøker. Som nevnt tidlig i denne artikkelen, er det ikke enkelt siden det varierer innen hver art. Og så er det naturhybridene. På den annen side, om en vil lære å skille Lapponica-arter fra hverandre, MÅ en inn på dette området.

John McQuire og Mike Robinson har i boka *Pocket Guide to Rhododendron Species* laga en tabell som kan være en god start for Lapponica-identifikasjon. De har delt de mest kjente og brukte Lapponica-artene inn i tre grupper, basert på skjella på undersidene av blada. De tre gruppene er igjen delt inn i to undergrupper basert på blomsterfarge. Jeg skal ikke gjenta detaljene i framstillinga deres, men anbefaler den som er veldig god start.

Kommentarer til noen enkelt arter

R. capitatum er en god hageplante og skulle vært brukt oftere. Den er hardfør og kommer i blomst fra ung alder.

R. complexum er nær i slekt med *R. intricatum*, begge har veldig kort griffel og korte støvbærere. De kan lett skilles på antallet av disse, 5 hos *complexum* mens *intricatum* har 10.

R. dasypetalum er antatt å kunne være en naturhybrid mellom en Lapponica-art og *R. saluenense*. Blada har v-forma snitt når de kuttet rett av, et godt identifiseringskjennetegn.

R. fastigiatum blir ofte forveksla med *R. impeditum* og blir iblant feilaktig solgt med det navnet. *R. fastigiatum* skiller seg fra den andre med å ha blålige blad og hvitaktige/ugjennomskinnelige i stedet for brune skjell under blada. Begge er gode hageplanter.

R. lapponicum er den mest utbredte arten av alle rhododendron. Den vokser fra Japan, hele vegen gjennom det eurasiske kontinentet via Grønland til Canada og det nordvestlige USA. En høyalpin form vokser også i Norge med en bisentrisk (todelt) utbredelse, i fjell i Sør-Norge og i de tre nordligste fylka. Den anses som umulig å dyrke i lavlandet.

På grunn av den store utbredelsen, har mange navn blitt brukt om denne arten, for eksempel *R. parvifolium* og *R. confertifissimum*. Variasjonen innen arten er stor, både i herdighet, vekstform og hagepotensial. Den russiske *parvifolium*-forma (også

kalt både var. *parvifolium* og Parvifolium Group) er den letteste i kultur. På Grønland krysser *R. lapponicum* seg med *R. subarcticum* og danner hybridene *R. × vanhoeffenii*. Det var viktig som argument da *Ledum*-slekta ble innlemma i *Rhododendron*-slekta.

R. nitidulum er oftest solgt og dyrka som varietetene var. *omeiense*, men denne varierer bare i små detaljer fra hovedforma. Begge varietetene vokser dessuten i samme fjellområde i Kina.

R. nivale har en svært stor utbredelse og er av samme grunn veldig variabel. Ingen rhododendronarter vokser høyere enn denne, den har blitt funnet på 5800 m. Mange tidligere beskrevne arter har nå blitt samla i *R. nivale*. Noen av formene er så ulike at samlere ofte bruker de gamle navna for å klargjøre hva de snakker om. Men da er jo litt av vitsen med å slå dem sammen borte! (Alternativt kan de gis et Group-navn, for eksempel *R. nivale* Ramosissimum Group). En meget populær

Fig. 16 *R. nivale* ssp. *nivale*, Beima Shan, Yunnan

Fig. 17 *R. nivale* med Gongga Shan (7556 m) i bakgrunnen. Dette er verdens høyeste fjell utenfor Himalaya.

form (eller hybrid?) av *R. nivale* kalles *R. edgarianum*.

R. orthocladum og *R. polycladum* er ganske like arter. Den første er mest populær i hvit (albino) utgave, men den siste er

mest vanlig i kultur i den utvalgte forma Scintillans Group.

R. rupicola var. *rupicola* har de mest vakre dypt purpurfarga blomstene i hele underseksjon Lapponica; var. *chryseum* er den mest vanlige gulblomstrende Lapponica-planten i kultur.

Fig. 18 *R. rupicola* var. *rupicola*

R. russatum i de beste formene er de mørkest blåblomstrende av alle Lapponica-arter. De er mye brukt i hybridiseringsarbeid.

R. tapetiforme og *R. yungningense* er begge kjent for å være spesielt vanskelig å identifisere i naturen. Kultiverte planter kan også variere og ikke alltid stemme helt overens med beskrivelsen.

Fig. 19 *R. tapetiforme*, varianter funnet i naturen, Beima Shan, Yunnan

R. telmateium er en art som er «komponert» av ei gruppe tidligere definerte arter (*diacritum*, *drummonium*, *idoneum*, *pyncocladum*). Dette gjør *R. telmateium* vanskelig å identifisere i naturen, og innsamlere har ofte brukt de tidligere navna da de forskjellige formene har svært ulik funksjon i en hagesetting. Jeg har hatt gode erfaringer med å plante høyalpine former av *R. telmateium* med røttene på nordsida av en nedgravd stein. På den måten får de full sol og kjølige røtter på samme tid.

R. tsaii har tidligere bare vært kjent gjennom en innsamling med navnet *R. tsaii* aff. Den ekte arten er nå kommet i kultur.

R. websterianum ble ikke introdusert før i 1990. Det er merkelig da den vokser lett tilgjengelig i tusentall langs hovedveier i Sichuan.

R. setosum og *R. fragariiflorum* har vært flytta inn og ut av underseksjon Lapponica. For øyeblikket er de «ute», og de synes å passe best i sin egen underseksjon ut fra botaniske detaljer.

Fig. 20 *R. telmateium* Drummonium Group plantet på nordsida av en nedsenka stein. På den måten får de full sol OG kalde røtter. Jeg har prøvd dette på flere høyalpine rhododendron, og det funker veldig bra. Skulle gjerne ha prøvd med norsk *R. lapponicum*!

Fig. 21 *R. websterianum* ved siden av en av hovedveiene i Sichuan. Den er vidt utbredt der, men er overraskende sjelden å se i kultur.

Fig. 22 Hans Eiberg studerer *R. websterianum* i Sichuan.

Noen kjente naturhybrider med egne navn:

R. × burjaticum er en naturhybrid mellom *R. lapponicum* var. *parvifolium* og *R. fragrans*. Den vokser ved Bajkalsjøen i Russland og har nettopp begynt å komme i kultur i Vesten takket være Prof Seeds og andre russiske firma som driver frøsalg av ville russiske planter.

R. × lysiolepis er en naturhybrid som er i kultur. Foreldreartene er ikke kjent.

R. × wongii er mest sannsynlig en hybrid der *R. flavidum* inngår som den ene av foreldrene. Den andre er antatt å være *R. ambiguum*.

Nyere introduksjoner

R. bulu ble introdusert fra Tibet i 1995 av Kenneth Cox. Det er svært få planter i kultur, og jeg har aldri sett et bilde av et fint eksemplar. Den ser ut til å være med varmetolerant enn andre Lapponica-arter, men samtidig også mindre herdig.

R. zheguense, introdusert av Jens Nielsen i 2004. Svært sjelden i kultur. Jeg har selv en plante i hagen, den er seintvoksende, men ellers grei i kultur. Blomstene er blå.

R. zekoense er også introdusert av Jens Nielsen i 2004. Svært sjelden i kultur, trolig ikke i noen norske hager.

R. mianningense, introdusert av Jens Nielsen og Remi A. Nielsen i 2012. Dette er etter min mening den beste nye Lapponica-introduksjonen i de senere år, kanskje den beste av alle! Den ble første antatt å tilhøre underseksjon *Maddenia*, men er nå akseptert som en Lapponica-art, selv om den har større blad enn de fleste andre i denne gruppa. Blomstene har en flott gul-farge, og planten er hardfør og lettdyrket.

Nye arter i framtida?

Ifølge *Flora of China* er det fremdeles mange Lapponica-arter som kan komme i kultur i framtida. Det nye Nagoyaregimet (internasjonal regulering som sterkt begrenser plantejakt i fremmede land) vil selvsagt være et hinder for om, og eventuelt når, vi får se arter som *bamaense*, *dawuense*, *declivatum*, *gologense*, *joniense*, *labolengense*, *lungchiense*, *maowenense*, *miny-*

Fig. 23 *R. zheguense* i forfatterens hage. Dette er en av de sjeldneste artene som er i kultur.

R. taibaiense, introdusert av Jens Nielsen i 2012 og i dag i kultur, men ennå sjelden. Lettdyrka og hardfør.

R. amundsenianum ble innsamla av Jens Nielsen i 2009, og har siden blitt spredt i hager, men den er fremdeles ganske sjelden. Arten er lett å dyrke. Den er gitt navn etter den norske misjonæren Edward Amundsen og altså ikke den mere kjente Roald Amundsen. Den er enkel i kultur. (Alle de fire Nielsen-introduksjonene som er nevnt ovenfor, er ganske like planter og har alle blå blomster i ulike nyanser.)

R. tsaii ble innsamla av Jens Nielsen i 2012 og har vært i kultur siden det. Det er en viktig introduksjon, for blomsterfargen som er fra lys rosa til rent hvit, avviker fra alle andre Lapponica-arter. Opprett vekstform og hardfør og lettdyrket.

ense, *qinghaiense*, *xiguense* og *yushuense* i hagene våre. På den annen side er det en tendens blant kinesiske botanikere til å være *splitters*, til å sette nye artsnavn på planter der forskjellene fra tidligere kjente arter er svært små. Kanskje er det bare 12 nye ganske like arter med blå blomster?

For de som hadde håpt på å få den endelige gaiden til å bestemme alle Lapponica-artene i denne artikkelen, må jeg bare beklage. Jeg har ikke gjort det, rett og slett fordi jeg ikke kan gjøre det. På den annen side håper jeg at jeg har vekket eller styrket interessen for Lapponica-artene blant norske samlere slik at flere prøver å dyrke dem i hagene sine. Det synes jeg de fortjener!

Beskärning av magnolia

Tekst og foto: Conny Assarsson

Magnolia är mycket vackra buskar och träd, men i mindre trädgårdar blir de kanske för stora när jag vill odla rhododendron och mycket annat också. Lösningen blir då beskärning.

När jag läser om beskärning i litteraturen, så avråds det från att klippa och såga magnolia, men det står inte varför? Blöder magnolia som *Acer*-, *Betula*- eller *Prunus*-arter? Nej, så är inte fallet.

Bladknoppar innanför snittet, hämmar det tillväxten? Nej.

Adventivknoppar, så kallade sovande knoppar som inte syns på äldre ved, finns inte de, eller aktiveras de inte av solljus som hos de flesta bladfällande buskar och träd? Jo, allt fungerar lika bra hos magnolia som hos alla andra om solljus, vatten och näring finns.

Fig. 1

Rydal i Sverige där vi bor är i zon fem efter svenska zonindelningen, og har ett väldigt hårt klimat för magnolior, men ändå har *Magnolia stellata* (Fig. 1) vuxit här ca 40 år och har klippts många gånger och ibland har jag hamlat [svensk 'hamla' = styve, topphugge] den. Bilderna (Fig. 2–4) visar hur mycket den har

Fig. 2

backats tillbaka. Och allt har malts ner och hamnat i komposten för att åter bli jord (Fig. 5).

Fig. 3

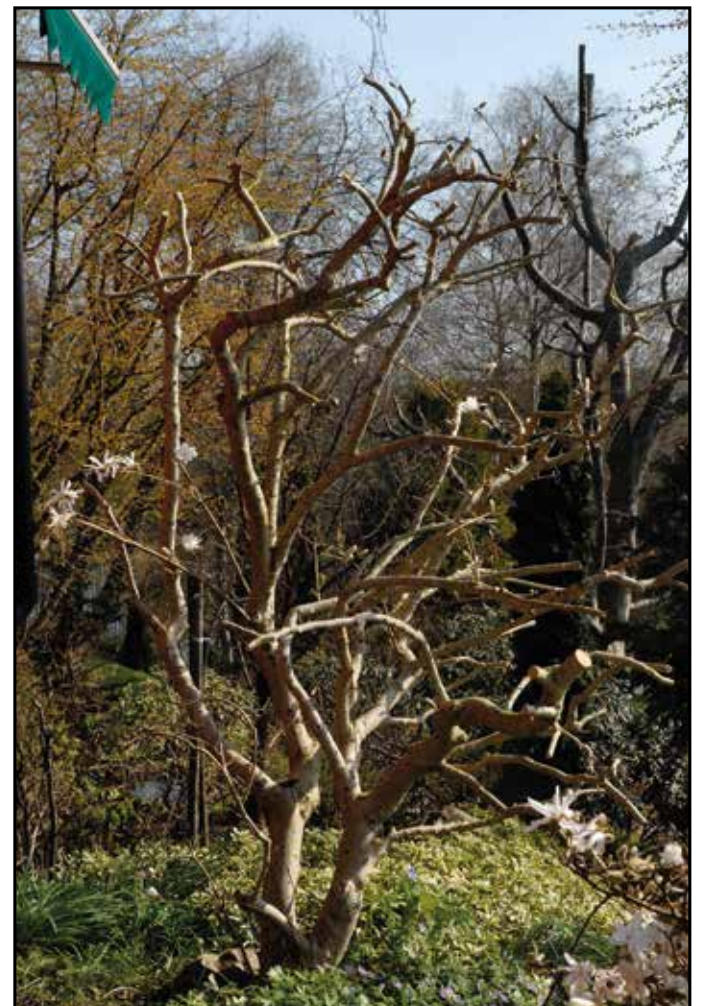

Fig. 4

Fig. 5

Den stora beskärningen sker när blomningen är över till 80–90 %, och innan tillväxtperioden börjar. Frosten gör ofta att en del av blomningen fryser, men inte allt. Fryser all blomning så klipp. Från den 15 juli till den 1 augusti kommer den andra eller första beskärnings-perioden. Det är då man gallrar [= fjerner] och kortar in felriktade och för långa skott – eller bara gallrar så att det inte blir för tätt. Härdigheten ökar vid beskärning och sedan börjar knoppsättningen till kommande år. Den tredje beskärnings-perioden blir på vinterhalvåret, när jag sågar och klipper så att det inte finns några tappar kvar där röta kan gå in (Fig. 6, 7).

Fig. 6

Fig. 7

Första våren efter beskärningen blommar den, blomningen upphör inte på grund av så hård tillbakaskärning (Fig. 8). När sommaren kommer klipper jag ner, upp, in och ur. Följt av

Fig. 8

Fig. 9

Fig. 10

andra årets blomning och så vidare år efter år tills det börjar om igen (Fig. 9, 10).

Magnolia 'Leonard Messel' (Fig. 11, 12) är en mycket odlingsvärd magnolia. Ytan den har fått hos oss, är inte så stor och jag klipper när blomningen börjar gå över, om det behövs eller jag hinner. Sommarbeskrivningen som jag beskrivit tidigare, är det som måste till för att hålla den lagom stor och blomrik. Fig. 13 visar en sommarklippt *Magnolia* 'Leonard Messel'.

Fig. 11

Fig. 12

Fig. 13

Fig. 14

Sist men ikke minst, utan störst är *Magnolia 'Galaxy'*. Platsen den har fått är betydligt större, men allt annat som står under och bakom fodrar beskärning av den. 'Galaxy' är både väldigt hög och sen väldigt bredvuxen. Genom beskärning får alla det utrymme de behöver och jag sysselsättning (Fig. 14, 15). Kraften i rotsystemet ökar vid beskärning och det blir mycket blom, till och med på stammen långt ner, som syns på bilden (Fig. 16).

Sammanfattningsvis är magnolian otroligt vacker och odlingsvärd och genom beskärning tillgänglig även på mindre ytor. Den är vacker året om både ute och inne. Magnolian har funnits i mer än hundra miljoner år, så vi odlar den ett tag till. Tycker Conny

Fig. 15

Fig. 16

Nye medlemmer

Vi ønsker følgende nye medlemmer velkommen i foreningen:

Solveig og Morten Dannevig
 Bjørn Ditmansen
 Gro Hobberstad
 Anne Lise Kaarbø
 Arild Johan Landsnes
 Anna Maria Melhus
 Ingerid Elise Skranefjeld
 Aud og Svein Harald Stormo
 Ingunn Vardøy

Remmen 5
 Bergveien 10
 Nordsjøvegen 2483
 Sønderstøveien 6
 Fjordsvingen 2 B
 Nedbergveien 20
 Stokkelandsåsen 31
 Lensmann Bakkes vei 10
 Postboks 85

1783 HALDEN
 3138 SKALLESTAD
 4360 VARHAUG
 1455 NORDRE FROGN
 3427 GULLAUG
 3053 STEINBERG
 4643 SØGNE
 4817 HIS
 5371 SKOGSVÅG

Spektakulære rhododendron-landskap i det tibetanske Vest-Sichuan

Hartwig Schepker, Bremen Oversatt fra tysk av Tor Jan Ropeid

Denne artikkelen ble trykket i nr. 30 av Den tyske rhododendronforeningens tidsskrift *Rhododendron und Immergrüne*. Vi takker forfatteren for tillatelse til å trykke den i *Lapprosen*. Artikkelen er tredje del av en beretning om en Kina-reise i 2019. De to første sto i *Lapprosen* nr. 2 2020 og nr. 1 2021.

Fig. 1 Høyfjellsflora på 4 350 m, Zhedou Shan, Sichuan Foto: Hartwig Schepker

Porten til Tibet ligger foran oss: Kangding, som på Ernest «Chinese» Wilsons tid ble kalt Tachien-Lu eller Tatién-Lu. I dag er det en dagsreise med buss fra den viktigste byen i det autonome tibetanske prefekturet Garze og Sichuans hovedstad

som ligger øst for Gongga Shan. Med sine 7 556 m er dette det høyeste fjellet i verden utenom Himalaya. Målet vårt er Hailou-gou-breen. Peter Cox fra Skottland har skrevet en interessant beretning om sitt besøk på høsten 1990 da han fant to dusin

Chengdu. For over et århundre siden måtte strekningen tilbakelegges til fots og tok minst 12 hele dager (Wilson 1977). 14. juli 1903, på sin andre Kina-reise, besøkte Wilson stedet for første gang. Herfra ga han seg to dager senere i vei for å lete etter *Meconopsis integrifolia*. Veitch planteskole hadde sendt ham ens ærend til Kina for å samle frø av denne planten. På denne og de to neste innsamlingsekspedisjonene for Arnold Arboretum i USA stoppet han flere ganger i Kangding. I mai og juni 1904 oppholdt han seg flere uker her for å utforske de høye fjellene i området som bl.a. viste seg å være spesielt rikt på rhododendron. Over ett hundre og ti år senere, i juni 2019, gjentas reisen av seks tyske botanikere og hagefolk og en skotsk og en kinesisk planteentusiast. Etter et besøk på de to fascinerende fjellene Emei Shan og Wawu Shan i den sentrale delen av Sichuan (Schepker 2019) og en avstikker til noen høye fjelltopper helt sør i provinsen (Schepker 2020) er tredje delen av reisen vår den vestlige delen av Sichuan. Under ledelse av He Zhijian, kalt Dennis, og He Guozhen («Tom») befinner vi oss midt i det innsamlingsområdet som Wilson foretrakk. Det er et variert landskap med høye, snødekte fjell med over 4 000 m høye pass, forrevne daler med brusende fjellelver og vide gressdekte fjellplatåer. Historisk sett hører den vestlige delen av Sichuan til den tibetanske Kham-regionen – på alle stopp på reisen vår støter vi derfor på mengdevis av eksempler på tibetansk kultur.

Allerede på fremreisen til Kangding får vi en forsmak på den botaniske rikdommen i området. Vi legger inn et kort opphold i småbyen Moxi,

rhododendronarter (Cox & Hutchison 2005). Den gangen måtte gruppen hans gå opp på fjellet til fots. I dag utføres transporten av buss og taubane, en kombinasjon som vi allerede kjenner godt til fra den første delen av reisen vår. Også Moxi har forandret seg enormt i de siste 30 årene. Cox beskriver småstedet som en lang, rett vei hvor hver kvadratcentimeter av veisiden er beplantet med mais og grønnsaker. Dette er det ikke lenger noe å se av. Med sin «historiske» hovedgate er Moxi en småby som helt og fullt er tilpasset turister. Mange av betongnybyggene har trefasader som skal se gamle ut, noe som gir hele stedet et preg av å være et vintersportssted i Alpene. Også innløsningen har forandret seg enormt. Cox' reisegruppe måtte i 1990 nøye seg med et landsens losji, vi blir innkvartert på «Long March International Hotel», stedets beste hotell. Navner viser til den sentrale heltefortellingen i Kinas kommunistparti. For å slippe unna Chiang Kai-shek gjennomførte Den kinesiske røde armé en lang marsj mot vest og nord. I mai 1935 ble det avholdt et historisk møte mellom kommunistlederne hvor Mao Zedong styrket sin maktposisjon i partiet. Dette møtet, som alle kinesere kjenner, står i sentrum av turistmarkedsføringen av Moxi. Det finnes et Mao-museum, en stor Mao-statue, og også hotellet vårt står helt i stil med datidens KP-bekledning. Hele personalet er kledd i blå enhetsuniformer med røde armbind. I likhet med våre tidligere reisemål er besøket på Hailougou-breen helt gjennomorganisert. Vi har uflaks. Det er svært tåket og sikten fra gondolen over breen som også her smelter sterkt, er svært begrenset. Omkring taubanens endestasjon hvor mange kinesiske turister og monotone høytalermeldinger sørger for rikelig med støy, legger vi først merke til en uvanlig gul- og rosafarget versjon av *Rh. ambiguum* (Fig. 2). Andre arter er

Fig. 2 *Rh. ambiguum* ved «Camp 4» på Hailougou-breen
Foto: Hartwig Schepker

Rh. phaeochrysum, *nitidulum* og *watsonii*, som vi alle sammen kommer til å treffe jevnlig de neste dagene. På hele reisen vår hører overvåkingskameraer i restauranter, på gater og plasser eller i taubanegondoler til dagens orden. Det hadde vi litt etter litt vennet oss til. Men det kameraet som var plassert i en gran og raget opp over vegetasjonen mens det iakttok besøkne på fjellet, overrasket oss likevel. Den mest interessante arten her oppe på 3 600 m er *Rh. prattii*, en av de mange Taliensia-artene i Sørvest-Kina. Noen botanikere fører den opp som en underart av *Rh. faberi*. I motsetning til denne har *Rh. prattii* større og også bredere blad og et betydelig tynnere indument som dessuten av og til kan forsvinne. Dette viser seg på mange planter som en grønn, indumentløs kantstripe på bladundersiden (Fig. 3). Blomstene er hvite, av og til med et anstrøk av rosa på spissene, og har en rød, noen ganger også tykk basalflekk. Begerbladene er store, inntil 1 cm lange. Det som gjør størst inntrykk, er de opptil 7 m høye eksemplarene som står langs

Fig. 3a/b Blomstrende *Rh. prattii* på Hailougou-breen, med grønn, indumentløs kantstripe på bladundersiden
Foto: Hartwig Schepker

veiene. De er små trær med kraftige stammer og attraktiv, til dels avflattende bark.

På tilbaketuren bestemmer vi oss for ikke å ta bussen, men å følge skiltingen nedover og gå til fots. En god avgjørelse, for antall observerte arter øker betydelig. Ved taubanestasjonen på knapt 3 000 m ser vi *Rh. oreodoxa* og *pachytrichum* og på veien nedover store treformede *Rh. calophyllum*, fiolettblomstrende *concinnum*, *lutescens*, *decorum*, *orbiculare* og *polylepis*. For første gang støter vi dessuten på *Rh. sikangense* med et par sene blomster, en art i Maculifera-subseksjonen som er sjelden i kultur. Klopper og trapper med solide rekkverk fører oss langs en brusende fjellbekk, et optimalt voksested for mange rhododendron, bl.a. for *Rh. moupinense* som vokser epifyttisk. Luftfuktighet er høy hele året gjennom slik at mange normalt sett jordbundne arter som *Rh. calophyllum* og *prattii* også kan etablere seg som epifytter. Utenfor rekkevidde på den andre siden av bekken står rosafargete rhododendron i full blomst. Det viste seg å være *Rh. longesquamatum*, enda en Maculifera-art som bare finnes vest i Sichuan. Oppsummert fant vi bare på en halv dag 15 av de artene som Peter Cox har notert på dette fjellet. Ikke verst, men mer tid har vi dessverre ikke, for på dagsprogrammet står en totimers lang kjøretur til Kangding.

Porten til Tibet har fra gammelt av ligget ved den viktigste handelsruten som fører fra det kinesiske kjernelandet til Lhasa. I dag betegnes den som nasjonalvei G319. Wilson beskriver byen som bebos av en blanding av tibetanere og han-kinesere, som liten og skitten, men også som et travelt handelssentrum hvor ull, moskus, skinn, gull og legemidler byttes mot te (transportert i form av blokker), tobakk og billige smykker (Briggs 1993). I dag er Kangding en pulserende storby med over hundretusen innbyggere og en smeltedigel av de to kulturene supplert av Qiang-, Yi- og Hui-minoritetene.

Fig. 4 Old Kangding med Zheduo-elven Foto: Hartwig Schepker

Byen ligger på 2 500–2 600 m midt i en bratt dal som bli gjennomskåret av den strie, men regulerte Zheduo-elven (Fig. 4). På begge sider er det flere kilometer med fleretasjes bebyggelse som presser seg tett opp mot fjellveggene. Vi tar inn på et moderne hotellhøyhus i New Kangding i den nordre utkanten av byen, et par meter borte fra en stor byggeplass – her bygger antakelig myndighetene på rekordtid en ny stor tunell som skal lede den kolossale trafikken gjennom fjellet i stedet for over et mer enn 4 000 m høyt pass. Særlig om vinteren vil dette være til nytte for de mange lastebilene som hele tiden raser gjennom gatene i Kangding. Mange av de nye høyhusene i nærheten av hotellet står tomme. Dennis forklarer at myndighetene ser fremover og bygger boliger for den kommende generasjon.

Vår første dagstur fører oss inn i fjellverdenen sør for Kangding, også kjent som «Rhododendron Mountains». Allerede dagen før kom vi på den samme veien fra Moxi og kjørte over passet Ya Jia Gen som ligger på en høyde av nesten 4 000 m. Dessverre lå tåken tykk, og vi kunne nesten ikke se noe som helst av plantene på begge sider av den asfalterte veien. Denne formiddagen er vi heldigere. Det er tørt, og av og til dukker det opp blå himmel gjennom de mektige skyformasjonene (Fig. 5).

Fig. 5 Fjell-landskap på 3 800 m på Ya Jia Gen med *Rh. nitidulum* i forgrunnen Foto: Hartwig Schepker

Noen kilometer under fjelltoppen stanser vi ved et lite vann på 3 800 m rett ved veien. Det henger bønneflagg mellom einerbusker, tettvokste edelgraner (*Abies* sp.), graner (*Picea asperata*) og lerketrær (*Larix potaninii*). Mellom dem står mengdevis av blomstrende stauder, noe som øker pulsen hos våre staudespesialister, Nils Köster og Robert Gliniars, begge konservatorer i botaniske hager, henholdsvis i Berlin-Dahlem og i Hohenheim, og hos vår skotske *Primula*- og *Arisaema*-ekspert John Roy. Om kvelden bruker de time etter time på å identifisere alle de artene som de tidligere på dagen ikke klarte å bestemme med en gang. Vi finner himalaya-alrune, *Mandragora caulescens*, som har sin østligste forekomst her, stråleiris, *Iris chrysographes*, den imponerende rabarbraveksten *Rheum alexandrae*, som

Fig. 6 *Lloydia thibetica* i ly av en *Lapponica*-rhododendron Foto: Hartwig Schepker

vi stadig vekk kan beundre de neste dagene, den vidunderlig vakre orkideen *Cypripedium thibeticum*, ruteliljen *Fritillaria cirrhosa* og den vakre, gulblomstrende liljeslektningen *Lloydia thibetica* som vokser i ly av dvergrhododendroner (Fig. 6). En av staudene vi finner overalt, er en anemone med hvite, lyseblå eller fiolettblå blomster, som vi dessverre ikke klarer å bestemme sikkert. Rundt vannet vokser det tallrike primulaer: den gule *Primula sikkimensis* står sammen med den fiolette *P. secundiflora* (Fig. 7). John gjenkjenner dessuten den oransje *P. cockburniana*, *P. blinii* med rosa blomster og den bitte lille *P. fasciculata*. Blant små blomstrende buske finner vi leddvedarten *Lonicera chaetocarpa* og tysbasten *Daphne tangutica*. Denne tysbasten vokser ofte sammen med en liten vortemelkart (*Euphorbia* sp.).

Fig. 7 En av de vanligste primulaene omkring Kangding: *Primula secundiflora* Foto: Hartwig Schepker

Her på Ya Jia Gen må vi for første gang på denne reisen gi oss intensivt i kast med de forskjellige *Lapponica*-artene – en gruppe av småvokste lepidote (dvs. med skjell) arter som sannelig ikke er lette å bestemme. Vi klarer å foreta en sikker identifisering av *Rh. nitidulum* (Fig. 8), *thymifolium* og *intricatum*, alle sammen med lys- til mørkfiolette blomster. *Lapponica*-artene har en

Fig. 8 *Rh. nitidulum* har en vid utbredelse i Vest-Sichuan. Foto: Hartwig Schepker

utpreget tendens til å krysse seg med hverandre og danne hybrider. Overgangsformer mellom disse artene viser tydelig hvor problematisk det er å bestemme Lapponica-planter. På sørskråningene vokser de i masser, og blomstringen skaper et uvanlig blåfiolett panorama (se Fig. 26). *Rh. nitidulum* er en av de ca. 30 artene som ble oppdaget av Wilson (Sargent 1913). Han fant den for første gang i juni

1908 omtrent 150 km lenger øst ved Baoxing i Mupin.

En premiere for oss er også *Rh. primuliflorum* (Fig. 9). Dette er en av ca. 20 arter som til nå er blitt beskrevet i Pogonanthum-seksjonen (Sargent et al. 1997), og som har et hovedut-

Fig. 9 *Rh. primuliflorum*, Ya Jia Gen, 3 800 m Foto: Hartwig Schepker

bredelsesområde her i Sichuan. Artene i denne seksjonen har blad som dufter aromatisk, alt fra ananas til tuja (Cox & Cox 1997). I Nepal og Sikkim blir *Rh. anthopogon* benyttet som røkelse. En annen Pogonanthum-art, *Rh. collettianum* som stammer fra Pakistan, har vist seg å være en svært interessant kilde til naturstoff med antibiotisk virkning (Kuhnert et al. 2020). *Rh. primuliflorum*, som har fargesjatteringer fra hvitt til mørkrosa, er en av de vanligste artene i denne seksjonen. Det er ikke noen spektakulære busker. I kultur sturer de ofte, bl.a. fordi de ikke liker sommervarme. De er også følsomme når det gjelder gjødsel og får nokså overraskende gjerne klorotiske blad når de vokser på sur jord (Cox & Cox). Men de små glassaktige blomstene som er felles for alle artene i denne seksjonen og som ligner på tysbastblomster, gjør at de skiller seg fra andre rhododendron. I denne høyden er den eneste elepidote arten ved siden av de siste buskene av *Rh. oreodoxa* den vanligste Taliensia-arten i Sino-Himalaya, *Rh. phaeochrysum*. Denne variable arten, som også ofte krysser seg med andre arter, danner i denne høyden kompakte busker som blir 1–1,5 m høye. I likhet med de fleste Taliensia-artene må den i kultur ha god drenering og helst et kjølig rotområde. Langs bekken som vi følger oppover, står det vakre eksemplarer (Fig. 10). Jo nærmere vi kommer passet, desto tettere blir buskaset. På veiens høyeste punkt (3 985 m)

Fig. 10 *Rh. phaeochrysum* finnes overalt i høyereliggende strøk i Sichuan. Foto: Hartwig Schepker

er de nordvendte skråningene nesten helt dekket med blomstrende *Rh. phaeochrysum*. Det er likevel ikke mye vi kan se av dem, det er blitt tåkete. Været har i mellomtiden slått om, og man kan bare se et par meter foran seg. Wilson hadde enda mer utrivelige værforhold da han besteg fjellet for første gang i 1903. Han ble den gang møtt av iskaldt regn og bitende vind

Fig. 11 *Meconopsis integrifolia*, Ya Jia Gen, ca. 3 900 m Foto: Hartwig Schepker

(Wilson 1906). Blant lokalbefolkningen hadde stedet den gang et tvilsomt rykte. Det gikk for å være det eneste passet i nærheten av Kangding som «fikk menneskenes pust til å stanse» (Wilson 1906). I dag kan man på toppen av passet varme seg på det som tilbys av gateselgere, maiskolber fra grill, ris i bambusrør og andre retter som ikke er så lette å identifisere.

For Ernest Wilson var det en annen grunn til at Ya Jia Gen (på hans tid skrevet som Ya-chia) fikk en stor betydning. Den 17. juli 1903 oppdaget han her den planten som Veitch planteskole ene og alene hadde sendt ham til Kina for (Wilson 1906): «På 11 000 fot støtte jeg på den første planten av *Meconopsis integrifolia* [...]. For denne har jeg reist 13 000 mil over 5 ½ måned. [...] På 12 000 fot og videre oppover er mil etter mil av høyfjellsengene dekket av denne planten, men bare et par siste blomster er igjen.» Også oss ble det forunt å møte denne vidunderlig vakre planten, men siden vi er en måned tidligere ute, finner vi mange blomstrende eksemplarer (Fig. 11). Det ser ikke ut til at den forekommer i de samme enorme mengdene som tidligere. Vi finner denne gule valmuesøsteren hovedsakelig på innegjerdete områder eller på steder hvor de beitende jakene ikke kan komme til. Men det er ikke den eneste *Meconopsis*-arten her oppe. Vi oppdager også den like flotte fioletteblå *M. henrici* (Fig. 12). Et vakkert syn er også kombinasjonen av den fiolette *Primula amethystina* og den gule soleihoven *Caltha scaposa* som

Fig. 12 *Meconopsis henrici* på 3 980 m
Foto: Ulrich Pietzarka

danner store bestander i de fuktige områdene langs bekken. Fra et rhododendron-synspunkt er dagens andre Pogonanthum-art verdt å merke seg. Rett ved siden av passovergangen ligger et lite vann. Langs bredden vokser *Rh. rufescens* sammen med mange Lapponica-rhododendron. Denne arten er lett å kjenne igjen, bladundersiden er oversådd med mørke rødbrune skjell, et unikt kjennetegn for denne arten blant Pogonanthum-artene. *Rh. rufescens* er ennå sjelden i kultur, noe som er synd da den er en attraktiv liten busk med vakre hvite blomster (Fig. 13).

Den første dagen i Kangding avslutter vi med en tur over et marked i gamlebyen. Her kan man få alt som er nødvendig: Frukt og

Fig. 13 *Rh. rufescens*, ikke til å ta feil av pga. den rødbrune bladundersiden Foto: Hartwig Schepker

Fig. 14 Jak-kjøtt til salgs på markedet i Kangding
Foto: Hartwig Schepker

Fig. 15 «Om sommeren en åme – om vinteren et gress», larver angrepet av *Cordyceps*-sopp. Foto: Hartwig Schepker

grønnsaker, krydder og tørket sopp, kaker og til og med takløk i pletter som prydeplanter. Og selvsagt kjøtt. Litt tilvenning krever måten jak-kjøtt tilbys på. Salgsbodene er lett gjenkjennelige på jak-halene som henger igjen på bakparten av utstillingsvaren som et blodig trofé (Fig. 14). I en stor bakgård kan man få tak i en spesialitet. Her selges åmer som er angrepet av en *Cordyceps*-sopp (Fig. 15). De har bl.a. ord på seg for å være et afrodisiakum. I sommermånedene begir hele familier seg ut på fjellengene for å lete etter soppens fruktlegemer. De akker seg fremover på knærne for å finne soppene, som ser ut som grå gressstrå. Larvene som er uttært av soppene, graves frem, tørkes og selges overalt i Kina til horrible kilopriser. En enkelt mumifisert larve med «gressstrå» har en vekt på mindre enn et halvt gram og selges for 20 yuan, noe som tilsvarer 2,50 euro.

Den neste dagsturen fører oss til et utfluktssted som ligger ca. 1 ¼ time nord for Kangding. Også her har turistindustrien slått til med full kraft. Dalen som vi vil besøke, ligger i enden av vannet Mu Ge Tso (eller også Mu Ge Cuo) og er en naturpark med inngangspenger. Et gigantisk besøkscenter sperrer inngangen. Herfra er det noen kilometer oppover i en moderne buss. For en forskjell fra 1990 da Peter Cox besøkte stedet: «everything looked entirely unspoiled by man and very picturesque» (Cox & Hutchison 2008). Det kan man ikke si nå lenger. Det pittoreske beskrives av en ung kvinne som i bussen forteller de kinesiske turistene om det vakre i dette ikke lenger helt så uberørte landskapet. Senere finner vi ut at Mrs Fong snakker svært godt engelsk. Hun er student i Chengdu og arbeider som guide i parken. Slutten av veien ligger på 3 800 m høyde rett ved siden av et stort vann hvor det også er mulig å ta en tur med en turistbåt. Ved siden av bryggen ligger «Golden Coast», en sandstrand hvor nygifte par stiller seg opp for et foto, eller hvor besøkere

blir fotografert på en jak pyntet i mange farger. Overalt vaier tibetanske bønneflagg, og bønnehjulene snurrer ved en bekk, mellom dem en mengde selgere og lokalkjente personer som prøver å overtale turistene til å ta en ridetur.

Vi forlater dette ståkete stedet og går videre oppover. Synet vi møter, er til å begynne med skremmende, forkullede trestammer dominerer landskapet. Men mellom dem kan man også her finne botaniske perler. De rosarøde blomstene til basunblomsten *Incarvillea comapcta* er synlige på langt hold, og vakre blomster finner vi også på *Aster souliei*, den gule *Primula orbicularis* og *Sibiraea angustata*, en busk i rosefamilien. For første gang støter vi også på *Rh. websterianum* som lett kan gjenkjennes på en opprett vekstform, grå blad og lyslilla blomster (Fig. 16). Også dette er en plante som Wilson brakte med seg som ny art fra Kina (Sargent 1913). I tillegg til *Rh. phaeochrysum* og *Rh. primuliflorum*, som her vokser tallrikt som større busker,

Fig. 16 *Rh. websterianum* overfor Mu Ge Tso på over 3 800 m
Foto: Hartwig Schepker

og dessuten også *Rh. telmateium* kan vi også identifisere *Rh. nivale*. Denne arten holder høyderrekorden, i Himalaya skal den kunne klatre opp 5 800 m. Bladene er blant de minste blant Lapponica-artene. Den lar seg bestemme ganske greit: Den har to ulike skjell på bladundersiden og er aromatisk. Den liknende *Rh. capitatum* lukter vondt.

I stedet for å ta bussen tilbake igjen, går vi på nedturen gjennom dalen langs elven. Helt til å begynne finner vi en fjellskråning som er tett besatt med forskjellige former av *Rh. phaeochrysum*. Ifølge Peter Cox finnes det to forskjellige varieteter, var. *agglutinatum* som først og fremst vokser på berg og danner tette, kompakte busker, og var. *levistratum* som blir høyere og danner små skoger (Cox & Hutchison 2008). Mengdevis av

Fig. 17 *Rh. watsonii* med sine iøynefallende korte, vingekantede bladstilk
Foto: Hartwig Schepker

Usnea-skjeggjav henger på plantene. Mange av disse buskene vokser i et tynt humuslag på store steiner som vi går forbi på en behagelig steinsatt gangvei. Rett etterpå møter vi for andre gang på denne reisen *Rh. watsonii*, som er lett å kjenne igjen på sin vingekantete bladstilk og blad med gul midtribbe (Fig. 17). Denne arten går for å være den mest hardføre representanten for Grandia-subseksjonen som har ettertraktete storbladete arter. *Rh. watsonii* er den ene av de to østligste Grandia-artene, alle andre har en mer vestlig forekomst som rekker til Nepal. Noen siste blomster viser at blomstringstiden er mye tidligere på året. I mosebunnen under de 5–6 m høye buskene vokser det mengder av frøplanter av *Rh. watsonii*. I underskogen finnes også en rekke interessante stauder. Vi identifiserer konvallen *Polygonatum cirrhifolium*, kantlyngen *Cassiope selaginoides*, himalaya-maieplet *Podophyllum hexandrum* med sine vakre, delvis marmorerte blad, en hvitblomstret *Cephalanthera*-orkide, en *Streptopus*-art og den gule fiolen *Viola cameleo*. Det er en flott spasertur. Blomstrende rhododendronbusker, nyutsprungne bjørker og rognere med findelte blad henger over den ville fjellelven (Fig. 18), og mellom dem lerketrær og edelgraner. På begge sider av elven blomstrer store mengder av den ekte *Rh. bureavioides*, som utmerker seg ved å ha flotte blad

Fig. 18 Elveløp med blomstrende *Rh. bureavioides* mellom Mu Ge Tso og Gisehai-sjøen
Foto: Ulrich Pietzarka

Fig. 19 *Rh. bureavioides* med sitt typiske tykke, rødbrune indument på bladundersiden
Foto: Hartwig Schepker

med et tykt rødbrunt hårlag på undersiden (Fig. 19). Løynefallende er kontrasten mellom den brune behåringen på de korte bladstilkene og den tette hvite behåringen på blomsterstilkene (et godt identifikasjonstegn). Noen blomster er hvite med røde prikker, andre lysrosa med en intenst rød tegning i svelget, andre igjen har en mørkrosa farge (Fig. 20). Alle har nesten 1 cm lange begerblad i de samme fargetonene. Til å være busker på 3–5 m har noen eksemplarer av *Rh. bureavioides* en enormt tykk

Fig. 20 Den vakreste rosarøde formen av *Rh. bureavioides* på Mu Ge Tso Foto: Hartwig Schepker

stammebasis. Sett under ett er *Rh. bureavioides* en flott hageplante. Arten ble først innført i 1986, alle planter som ble introdusert før dette, er antagelig hybrider med *Rh. bureavii* (Cox & Cox 1997). Sammenlignet med denne nære slektningen, har *Rh. bureavioides* betydelig vakrere blomster selv om bladene ikke er like spektakulært farget.

Underveis legger vi inn en rast. Dennis og Tom har i likhet med hver dag stelt i stand et velsmakende måltid under blomstrende rhododendron (Fig. 21). Senere kommer vi forbi en stor ur hvor oversiden av steinene er dekket av en oransjerød alge (*Trentepohlia*) – et uvanlig syn (Fig. 22). Her vokser også *Rh. selense*

Fig. 21 Måltid ved elvebredden Foto: Hartwig Schepker

som kan gjenkjennes på de kortstilke kjertlene på bladstilk og nye skudd. Også denne arten danner små trær som blir 5–6 m høye. Blomstene begynner akkurat å vise farge og åpne de vakre hvite blomstene som har et rosa skjær (Fig. 23). Før vi kommer til Gisehai-sjøen, slutt punktet for vår 6 km lange tur nedover, går vi forbi en lange rekke store bønnehjul som drives av de raske vannstrømmene, og som hvert sekund sender tusenvis av bønner «om mani padme hum» mot himmelen. Ved vannet finner vi også den vakreste formen av *Rh. bureavioides* som vi som en spøk kaller «Mrs Fong» til ære for vår unge kine-

Fig. 22 Steiner dekket av en oransjerød alge, Mu Ge Tso. Foto: Hartwig Schepker

Fig. 23 *Rh. selense* (antagelig den østlige underarten ssp. *dasycladum*) Foto: Hartwig Schepker

siske guide. Det ville være en drøm om dette lille treet kunne komme i kultur. Et fabelaktig indument, en intenst rosa blomsterfarge med en kraftig mørkrosa tegning! Vi stopper den neste shuttlebussen som kommer forbi og kjører tilbake gjennom dalen til besøkscenteret. Som en passende avslutning til vårt siste plantefunn treffer vi Mrs Fong igjen i bussen, kronen på verket for en nydelig tur.

Neste dag gir vi oss under en blå himmel og kjører østover mot Zheduo Shan på Highway G319. Kolonner av lastebiler strever seg oppover fjellet på veien som har flere kjørebener. Vår første stopp på en skitten parkeringsplass på 3 450 m høyde gir oss en rik artsliste: *Rh. decorum*, *Rh. souliei*, den mørkefiolette *Rh. concinnum* Pseudoyanthinum Grp., *Rh. websterianum* og *telmateium* og *Rh. faberi* som vi først klarte å bestemme i etterkant, og som vi på reisen vår først hadde funnet på Emei Shan (Schepker 2019). På den neste stoppen finner vi enda en gang *Rh. phaeochrysum* og *nitidulum*. Denne stoppen blir minneverdig på grunn av store forekomster av blomstrende *Myricaria squamosa* og *Rheum alexandrae* (Fig. 24). *Myricaria squamosa* er en busk i tamariskfamilien. Hos tibetanerne er den i utstrakt bruk som medisinplante. Rabarbraen *Rheum alexandrae* er en pryd for enhver hage, de imponerende kremfargete blomsterstandene blir opptil 1 m høye. Det er mulig å få tak i frø av den, men denne oppsiktsvekkende planten bør få en kjølign plass med jevn fuktighet i hagen.

Den tredje stoppen på passovergangen overgår alt vi til nå har sett. Veiens høyeste punkt ligger på 4 298 m. Her ligger en rasteplass hvor det må løses parkeringsbillett, den eneste av sitt slag vi så på reisen. Masser av kinesiske turister stopper her og klatrer opp til et utsiktspunkt av tre som er helt innhyllet i mangefargede bønneflagg (Fig. 25). Her oppe er luften tynn,

Fig. 24 Rabarbraveksten *Rheum alexandrae* Zheduo Shan, 3 850 m Foto: Hartwig Schepker

og vi snapper etter luft. Vi går ytterligere 150 m oppover og nyter i det beste vær det utrolige panoramaet og botaniserer. Blikket faller på en skråning som er nesten helt dekket av Laponica-rhododendron og som derfor glinser fiolettblått (Fig. 26). De vanligste artene er *Rh. intricatum*, lett å bestemme på sine korte pollenbærere (Fig. 27), og *Rh. nivale* var. *boreale*. *Rh. rufescens* kommer i tillegg. Men den fenomenale høyfjellsfloraen er enda mer oppsiktsvekkende enn rhododendronblomstringen. Det er særlig urer og rasmarker som oppviser en rikdom av planteskatter (Fig. 1 og 28–33, se neste side). Her vokser det forskjellige myrkleggarter som *Pedicularis oederi*, *P. siphonantha* og *P. variegata*, dessuten smånøkkelen *Androsace tapete*, arven *Arenaria kansuensis*, yunnanmjelten *Astragalus yunnanensis* som brukes i tradisjonell kinesisk medisin, den rosapurpurfargete nøkleblomsten *Primula gemmifera*, lerkesporen *Corydalis pachycentra* og sildren *Saxifraga egregia* – dette er bare noen av høyfjellsskjønhetene på Zheduo Shan. Og her oppe står nok en gang en av Wilsons viktigste introduksjoner, *Meconopsis integrifolia*. Også her har den følge av den ikke

mindre vakre *Meconopsis henrici*. Det er ikke lett for oss å forlate denne vidunderlige plassen. En lammegribb som svever over oss, gir oss et fingerpek: Veien går videre til den siste delen av reisen vår fører oss nordover til det tibetanske høyfjellsplatået.

Dr. Hartwig Schepker
Deliusweg 40, 28539 Bremen
+ 49 421 427 066 22
h.schepker@rhodo.org

Fig. 26 En skråning full av Laponica-rhododendron på Zheduo Shan, ca. 4 450 m Foto: Hartwig Schepker

Fig. 27 *Rh. intricatum* er en dominerende art på Zheduo Shan Foto: Hartwig Schepker

Litteratur:

- ARGENT, G., BOND, J., CHAMBERLAIN, D., COX, P. & HARDY, A. (1997): The Rhododendron Handbook 1998 – Rhododendron Species in Cultivation. The Royal Horticultural Society, London.
- BRIGGS, R. W. (1993): «Chinese» Wilson. A life of Ernest H. Wilson 1876–1930. HMSO, London.
- COX, P. & COX, K. (1997): The Encyclopedia of Rhododendron Species. Glendoick Publishing.
- COX P. & HUTCHISON, P. (2008): Seeds of Adventure – In Search of Plants. Garden Art Press, Woodbridge.
- KUHNERT, N., SAID, I. H., SHRESTHAS, A., REZK, A., GRIMBS, A., NOLZEN, J., SCHEPKER, H., BRIX, K., ULLRICH, M. & ALLBACH, D. (2020): Naturstoffe aus Rhododendron als Quelle neuer Antibiotika. Rhododendron und Immergrüne 29: 86–96.
- SARGENT, C. S. (1913): Plantae Wilsonianae. Vol. I. Publications of the Arnold Arboretum, No. 4. Dioscorides Press, Portland. 611. S.
- SCHEPKER, H. (2019): Unterwegs im »Laolin« im Westen von Szechuan. Rhododendron und Immergrüne 28: 8–27. (Norsk utgave: Lapprosen 20 2: 10–17)
- SCHEPKER, H. (2020): Rhododendron-Berggipfel im Süden Szechuans (China). Rhododendron und Immergrüne 29: 31–47. (Norsk utgave: Lapprosen 21 1: 10–17)
- WILSON, E. H. (1906): Leaves from my Chinese notebook. Gardener's Chronicle Vol. 39, 24 March: 179.
- WILSON, E. H. (1977): A Naturalist in Western China. Vol. I, First reprint.

Fig. 28–33: Et utvalg høyfjellsskjønnheter på Zheduo Shan i en høyde av ca. 4 450 m (fra oppe til venstre til nede til høyre): *Aster souliei*, *Astragalus yunnanensis*, *Pedicularis oederi*, *Androsace tapete*, *Pedicularis variegata* og *Saxifraga egregia* Foto: Hartwig Schepker / Nils Köster

Vårlig melodønt!

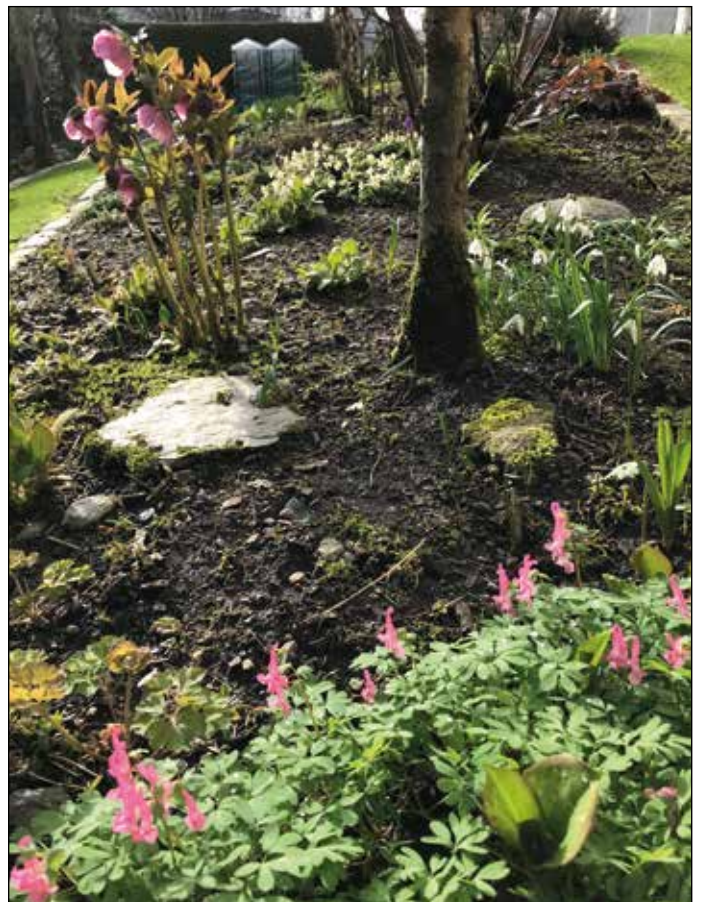
Endelig har vinteren sluppet taket, og det spruter og yrer i våre hager. I alle bed skyter knoppene friskt og mellom dem de grønneste tepper av gress! Denne tidlige vårblomstringen tør opp et småfrossent hjerte. Det ligger stor og mangeartet lykke i en hage. Gang på gang rører den mitt hjerte med sin ynde, styrke eller forbausende og overraskende gleder, men aldri så sterkt som med sine første vare toner.

De første strøkene preges av delikate pasteller, men de vare fargene kompletteres snart av dypere toner, som en etterlenget rent rød og blomsterrik *Rhododendron barbatum* i søndre hjørne. Først kommer de djerpe snøklokkene. De kjemper seg fram langs kanten av vinter mot vår. Den ene dagen strekker de hodet mot en lavhengende sen vintersol, for neste dag å være delvis tildekket av et lett snøfall. Så ivrige de er, og de fleste overlever det vekslende været i denne dramatiske kampen mellom vinter og vår. Vakre juleroser åpner sin prakt, alltid senere her enn navnet skulle tilsi.

Plutselig vrimler det av fargerike krokuser og solgylne vinterblom. Der titter de lave primlene fram, de gule kompletteres med varianter i rike og ulike kulører, og se der; to valører lerkesperer, lekende *Anemone blanda* og intenst kongeblått

Du vakre *Rhododendron barbatum*

Lerkesporer, juleroser og primula hilser våren

mot det mørkere blå i russeblåstjerne og perleblom. Alt stråler i takt med det livsglade og pirrende grønne. Fra yrende lysegrønne skudd som skaper eksplosjoner av forventning i lengsel og hjerte, eskortert av de mange og vakre mellomgrønne nyanser, mot de dypere og mer spredte grønnlige bunn-noter.

Dette sanseveldet akkompagneres liflig av de ivrigste fløytetoner. Det flørtes og bedåres, mangfoldets reder bygges kjærlig, og de to blir til mange. Små og større fugler triller om kapp med hese måkeskrik og skjærenes mer hakkende samvær, som støyende blander inn sine dypere toner.

Narcissene begynner å knoppe seg. De ivrigste er disse gode gamle helt gule, plassert skjødesløst mot vest, de første til å

heve sine kneisende hoder. En gang hadde vi en lang, lang rad med slike gule hoder som nikket sin vårlige takt i vinden. Nå er det to små tuer tilbake, flyttet til et mer ubemerket sted i hagen, men fremdeles så hjertelig velkomne i deres stolte glede. Senere vil hagen eksplodere i et vell av farger med narcisser og tulipaner som noen av de mest framtrepende, men akkurat nå leder de første vare gleder av yrende vårlige toner an.

I denne intense og ivrige gledesrus over vårens vare lykke, hugger vinteren tilbake. Den sender ut sur vind og iskalde byger. Regn blir til sludd og så til våt snø. Neste morgen våkner vi til et flere centimeter høyt hvitt teppe. Det laver fortsatt ned med kompakte snøfiller, de som har store muligheter for å bli liggende om den lave temperaturen holder stand. Ja, dette er jo også vakkert, men nå var vi jo i ferd med å tøy opp i en glinsende vårsol. Hva med mangfoldet av dette skjøre som alt har åpnet seg, de åpner seg i all sin sødmefylte og sårbare ynde? Det grønne gresset, sevjen som stiger, de sårbare blomstene, plantene og alle nyskuddene som bryter fram overalt.

Vil de overleve dette grusomme bakholdsangrepet?

3 *Rh. thomsonii* med blomsterknopper dekket av snø

Juleroser i kamp

Krokus i snø

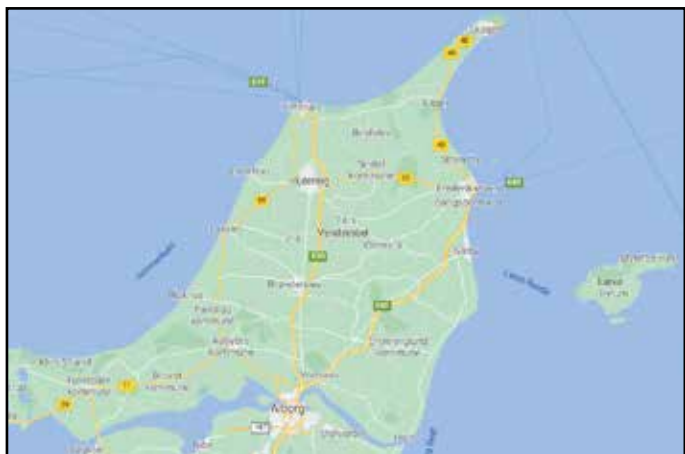

Tulipanknopper i snø – vil de overleve?

Et besøk i Læsø Rhododendronpark på den danske øyen Læsø

Tekst og foto: Oddveig Åsheim

I coronasommeren 2020 åpnet det seg et lite vindu der det var greit at vi reiste til blant annet Danmark.

Læsø (Google Maps)

Min reise gikk med båt fra Norge til Hirtshals, så på sykkel til Fredriksborg, der jeg tok Læsøfergen langt ut i Kattegat til øyen Læsø (1.5 time). Øyen skryter for øvrig av å ha flest soldager i Danmark, men mitt besøk bydde på litt av hvert på værfronten. Helt øst på øyen, i Østby, dukket det opp en fantastisk rhododendronhage, Læsø Rhododendronpark, etablert av Lise og

Søren Madsen i 2000. De skriver på sine fb-sider:

Her er noget for alle sanser:

Hundrevis af smukke Rhododendron i mange forskellige farver, som starter deres udspring fra begyndelsen af maj og strækker sig til slutningen af juni. Herefter kan man opleve et flor af meget smukke blomstrende liljer og andre buske samt træer. (...) I forlængelse af haven kan du opleve Danmarks smukkeste cykelsti, idet Søren Madsen med kommunens samtykke har tilplantet denne.

- og det har de rett i!

Jeg besøkte hagen i begynnelsen av juli og fikk en fin opplevelse – og lyst til å returnere i blomstringstiden. I tillegg til alle rhododendronene finnes også andre trær, blant annet kom jeg over et nydelig og ekte tulipantre, nydelig farge og bladverk.

Det er ellers mye å glede seg over på denne lille øyen, fiskerestauranter i fleng, med kreps som spesialitet, spa med bl.a. saltbad, nydelige strender, garnspinneri for dem som liker å strikke, saltsyderi, tanghus m.m. Det kan dere lese om andre steder. Jeg vil med dette innlegget peke på rhododendronparken som er lett tilgjengelig og samtidig eksotisk for oss fra Norge, og anbefale et besøk på det varmeste.

Tulipantre (*Liriodendron tulipifera*)

Korstorn (*Gleditsia triacanthos* 'Sunburst')

Jeg tok bildene en skyet dag i begynnelsen av juli, uten navn på plantene dessverre, kun til glede.

Mer informasjon:

<https://www.facebook.com/Laesoeerhododendronpark>

Vår hages rhododendron-urinnvånere – og litt til

Tekst: Tor Jan Ropeid

Rh. 'Pink Pearl' Foto: Tor Jan Ropeid

Da vi i 1994 flyttet inn i vårt nåværende bosted, fant vi at den forrige eieren i tråd med det som er vanlig i Bergensområdet, hadde plantet en hel del rhododendron på eiendommen. Dette var spesielt synlig langs innkjørselen, som, da den forrige eieren var engelsk og het Penny, går under navnet 'Penny Lane'. Plantene var hentet fra standardutvalget: *Rhododendron catawbiense* 'Grandiflorum', Rh. 'Scarlet Wonder' og 'Baden Baden'. Av de to siste fantes det så mange eksemplarer at jeg har moret meg litt å sammenligne blomstringene hos disse to.

Etter et par år ble vi møtt av et litt overraskende syn. 30 cm over blomstene til en velvoksen 'Grandiflorum' var det dukket opp noe helt annet: velvoksne klaser med store lyserøde blomster. En rask inspeksjon viste at det dreide som en rhododendron som var plassert i bakkant av to 'Grandiflorum'-eksemplarer. Nå hadde den (kanskje etter flere års strev?) klart å kjempe seg til en plass i høyden og solen over de andre rhododendronene. Men hvilken plante var det? En inspeksjon viste at den ennå ukjente planten fortsatt var utstyrt med en navneetikett hvor navnet ikke var visket vekk av tidens tann. Det viste seg å være 'Pink Pearl', en annen gammel travet som i dag på langt nær er så vanlig som de andre tre som hørte med til hagens opprinnelige rhododendronbestand. Et par år senere fant jeg

enda et eksemplar av 'Pink Pearl' i hagen. Bortgjemt i et hjørne fristet den en kummerlig tilværelse i kamp med restene av en berberishekk og nesten dekket av grenene fra en sitkagran. En omgang med sag og grensaks fikk den fram i lyset igjen, men etter mange års manglende stell hadde den utviklet seg til en pistrete og strantete busk. Blomster fikk den like fullt. Uansett plassering vil 'Pink Pearl' ofte utvikle en nokså strantete og lite kompakt vekstform. Dette oppveies likevel av de store og vakre blomsterklaserne.

I Richard Milnes fornøyelige bok *Rhododendrons* (2017) finnes det en ganske utførlig beskrivelse av hvordan 'Pink Pearl' etter å ha blitt introdusert på slutten av attenhundretallet erobret rhododendronmarkedet og ble den rhododendron det kanskje er blitt solgt flest eksemplarer av gjennom tidene. Popularitet har imidlertid sine ulemper. Den ble etter hvert så vanlig at den nesten ble betraktet som hageverdenens parallell til den utskjelte og forhatte *Rh. ponticum*. Den er likevel vel verdt å plante den dag i dag.

Et besøk i et hagesenter i dag viser at den røde 'Scarlet Wonder' er en av favorittene. Jeg tror det må selges uante mengder av denne sorten i løpet av en sesong. Seks eksemplarer av 'Scarlet Wonder' hører med til hagens rhododendron-urinn-

Rh. 'Scarlet Wonder' Foto: Tor Jan Ropeid

vånere og må være nesten 50 år gamle. De viser godt hvorfor sorten har beholdt sin popularitet gjennom lengre tid. Hos oss har den gjennomlevd vekslende vintre uten å ta skader på det friskt grønne bladverket og de mørkerøde blomsterknoppene. Buskene er nærmest såteformet og har nå nådd en høyde på i overkant av en meter. Veksten er så tett at ikke en gang de verste ugressene klarer å etablere seg. Det er et vakkert syn når disse rhododendronsåtene under blomstring er nesten fullstendig dekket av dypt røde, holdbare blomster. 'Scarlet Wonder' er en av relativt mange Rh. forrestii var. repens-hybrider laget av den tyske rhododendronforedleren Dietrich Hobbie. Her er Rh. forrestii var. repens krysset med 'Essex Scarlet'. En annen populær kultivar med de samme foreldre er 'Baden Baden', også en Hobbie-kultivar. Jeg fant tre eksemplarer av 'Baden Baden' i hagen vår. Jeg flyttet for noen år siden med mye strev en plante av hver av disse to sortene og plantet dem ved siden av hverandre slik at jeg kan se dem fra stuevinduet. På denne måten innbilte jeg meg at jeg skulle kunne gi et klart svar på

Rh. 'Baden Baden' Foto: Tor Jan Ropeid

hvilken av disse to som er best og vakrest. Det er ikke lett å gi et entydig svar, men jeg heller (noe nølende) mot 'Baden Baden'. Den kan skiller fra 'Scarlet Wonder' ved at den har lett vridde blad. Og så tror jeg at rødfargen hos 'Baden Baden' er en tanke mørkere. Dette gir en spesielt flott nærmest fløyelsaktig effekt i lav kveldsol. Fotografiene av de to «konkurrentene» som står ved siden av hverandre, er tatt med et par sekunders mellomrom. En annen av Hobbies kryssninger mellom Rh. forrestii var. repens krysset og 'Essex Scarlet' i hagen vår er 'Bengal'. Blomstene er her kanskje en enda dypere rødfarge enn hos de to andre, men veksten er ikke like kompakt, og jeg synes ikke bladene er like fine.

Rh. 'Bengal' Foto: Tor Jan Ropeid

Det finnes flere eksemplarer på at avkom av samme foreldre ikke blir 100 % like. Dette ser man bl.a. i de to store kultivarene, 'Grace Seabrook' og 'Taurus'. Begge har foreldrene 'The Honourable Jean Marie Montague' og Rh. strigillosum. Den eneste forskjellen mellom de to synes å være at blad- og blomsterknoppene hos 'Grace Seabrook' er grønne, mens de er røde

Rh. 'Grace Seabrook' Foto: Terhi Pousi

hos 'Taurus'. Den siste har etter hvert blitt et ganske vanlig syn i vestlandshager, mens 'Grace Seabrook' ikke er så ofte å se. Til slutt må også nevnes enda en Rh. forrestii var. repens-kryssning, nemlig 'Riplet', en av Halfdan Lems kryssninger (se Lappesen nr. 2016). Her var pollendonoren 'Letty Edwards', en gulblomstrende Rh. fortunei-hybrid. 'Riplet' plantet jeg i 1989, og den ble med på flyttelasset da vi flyttet. Den står nå ved begynnelsen av Penny Lane og er et syn når den i gode år er dekket av

Rh. 'Taurus' Foto: Terhi Pousi

Rh. 'Taurus' Foto: Terhi Pousi

oransjerøde blomster som litt etter litt blekner til å få en nesten kremgul farge. Til tross for å være over 30 år gammel er planten ikke blitt mer enn ca. 60 cm høy. Den har fått en ganske tykk stamme og en dekorativ, kompakt vekstform. Den eneste

ulempen er at den blomster så tidlig at blomstene i enkelte år kan bli ødelagt av nattefrost. Vi ser 'Riplet' på forsiden av dette nummeret av *Lapprosen*.

Nautesund Plantesalg

Har allsidig planteutval

**Spesialområde:
Stauder og roser**

**Kontaktinformasjon:
Nautesund Plantesalg
5986 Hosteland**

**Tel.: 56 36 52 19
plantesalg@nautesund.no
www.nautesund.no**

**Stort utval i planter for hagen
Spesialområde:
Rhododendron og surjordsplanter**

**Kontaktinformasjon:
Gimle Planteskule
Vikøy,
5600 Norheimsund**

**Tlf.: 56 55 04 80
Faks: 56 55 04 87
gimle@vestplant.no
www.vestplant.no**

Min *Rhododendron macabeanum*

Øyvind Snekkevik

I år 2000 deltok jeg på rhododendronforeningens tur til Skottland. Vi besøkte mange samlinger med bl.a. rhododendron. Jeg «stjal» med meg noen frøplanter, deriblant denne *Rhododendron macabeanum*. Den har trivdes veldig godt her i min hage og er nå blitt ca. 4 m høy (Fig 1). I år har den hatt mange blomsterknopper, så hvis vær og vind skulle bli ideelt gjennom vinteren, kunne den bli et flott syn til våren. Den har blom-

stret nydelig tidligere år, men siden den blomstrer tidlig, vet jeg av erfaring at blomstringen lett kan bli ødelagt av frost/snø. Våren ble spennende, og dessverre gikk det også i år som det ofte har gått tidligere. Det andre bildet (Fig. 2) viser litt av problemet. Ikke alle blomstene rakk å springe ut før frosten kom, og noen er også blitt ødelagt av frosten.

Fig. 1

Fig. 2

Den norske Rhododendronforening

ÅRSBERETNING 2020

2020 var et spesielt år for Den norske Rhododendronforening. Utbruddet av koronaviruset satte en stopper for de fleste planlagte aktiviteter både sentralt og lokalt. Foreningens årsmøte, som skulle ha vært arrangert i regi av Rhodo Vest, måtte for første gang i foreningens 23-årige historie, avlyses pga. smittesituasjonen.

Dette er i prinsippet et brudd på foreningens vedtekter. Alle medlemmer ble via e-post og gjennom Lapprosen informert om styrets vurderinger i denne sammenhengen, og det ble gitt anledning til å uttale seg om saken. At ingen kommenterte vedtaket om å avlyse årsmøtet, ble tolket som en aksept til styrets vedtak.

Den planlagte medlemsturen til Seattle, Vancouver Island og Vancouver som skulle vært arrangert våren 2021, ble avlyst i august. Det var full påmelding til denne turen, men styret valgte å legge vekk planene såpass tidlig da det ble ansett som for usikkert å planlegge en slik krevende reise i den pågående situasjonen.

Siden årsmøtet i 2020 ble avlyst, måtte det sittende styret fortsette ett år til. Alle styremedlemmer godtok dette. Det har vært utskifting av ett varamedlem som følge av lederskifte i Rhodo Øst.

Styrets sammensetning i 2020:

Ole Jonny Larsen	leder
Harald Olav Aksnes	nestleder
Harald Kårtveit	sekretær
Terhi Pousi	kasserer
Tor Frostestad	styremedlem - leder Rhododendron Sør-Vest
Knut Gjermundsen	varamedlem - leder Rhododendron Sør
Tor Jan Ropeid	varamedlem - leder Rhododendron Vest
Haavard Østhagen	varamedlem - leder Rhododendron Øst (til 11.10.2020)
Bård Ranheim	varamedlem - leder Rhododendron Øst (fra 11.10.2020)

Olaf Hammersland satt fortsatt som revisor, og Audun Arne, Anne Brit G. Evensen og Reidar Vigrestad utgjør valgkomiteén fram til **Årsmøtet 2021**.

Inger-Lise Fonneland har hatt ansvaret for medlemsregisteret i 2020.

Styrets arbeid:

Det har vært avholdt to fysiske styremøter der også representanter for lokalavdelingene var med. Styret har ellers hatt tett kontakt gjennom året via e-poster og telefonsamtaler. Samarbeidet har vært godt, og alle har utført sine oppgaver på en fin måte. Redaksjonen av Lapprosen har vært representert på alle styremøtene. 30 saker har vært til behandling.

Foredragsturne

Foredragsturneen som ble arrangert vinteren 2019, fristet til gjentakelse.

Tor Frostestad har arbeidet med å få til en foredragsturne med Peter Dalsgård fra De Japanske Haver i Danmark. Denne var avtalt, men ble avlyst ved årsskiftet. Det er håp om at den kan gjennomføres tidlig i 2022.

Jubileum 2022

Det er opprettet en komite for DnRs 25-årsjubileum våren 2022. Denne består av Anne Tafjord-Kirkebø, Thorolf Juvik og Ole Jonny Larsen. Det har blitt avholdt ett møte. Jubileet vil bli arrangert i Bergen fra 27. – 30. mai på Fana folkehøyskole.

Avdelingene

Den norske Rhododendronforening har fire lokalavdelinger:

- Rhododendron Sør med sete i Arendal/Kristiansand
- Rhododendron Øst med sete i Oslo
- Rhododendron Vest med sete i Bergen
- Rhododendron Sør-Vest med sete i Stavanger/Jærregionen

Lokalavdelingene har sine egne styrer. De arrangerer medlemsmøter med foredrag, kurs, fellesturer og utflukter til kjente rhododendronhager med hagevandring, plantebytte og salg av rhododendron. Noen av lagene hjelper til med å bygge opp rhododendronsamlinger på offentlige steder og deltar på lokale hagemesser. Tre av avdelingene har aktive Facebookgrupper der også medlemmer av DnR ellers i landet kan være med. Lokalavdelingenes aktiviteter har dessverre vært sterkt begrenset i 2020 pga. koronasituasjonen.

Medlemmer av DnR står fritt til å danne lokale større og mindre grupper der de lager sine egne aktiviteter. Dette er særlig aktuelt for dem som ikke bor i nedslagsfeltet til en av avdelingene.

Planteimport:

DnR har ingen fellesimport av planter lenger, da det ikke har lyktes å få noen til å ta på seg dette arbeidet. Harald Kårtveit arrangerte privat planteimport fra Skottland og Danmark der medlemmer i DnR fikk tilbud om å delta, noe flere takket ja til. Både Harald og Johnny Engen inviterte høsten 2020 til nye importører våren 2021.

Frøformidling

Høsten 2020 tok Svein Erik Tønnesen initiativ til å starte opp igjen med frøformidling i regi av foreningen. Det ble på kort tid satt i gang arbeid med å skaffe frø fra medlemmene. Helt på slutten av 2020 var en frøliste klar til å presenteres like over nyttår. Det ble også etablert en ny Facebookgruppe rundt frøsalget.

Lapprosen:

Medlemsbladet gis ut 3 ganger i året. Bladet har 32-36 sider. Det har vært god tilgang på stoff. Et forsøk med såkalte «dugnadsartikler» der medlemmene via e-post ble oppfordret til å sende inn bilder og korte kommentarer, var svært vellykket og vil bli videreført.

Det ble trykket 35 artikler og noen smånotiser pluss 258 bilder/illustrasjoner. Disse ble levert av 26 forfattere, og 32 fotografer, både medlemmer og andre. Alle som har lyst å skrive eller sende inn bilder til bladet, er velkommen til det. Eldre nummer av Lapprosen kan leses i noe forkortet versjon på foreningens hjemmeside.

Redaksjonen besto av Tor Jan Ropeid. Medlemmer som vil gjøre en innsats for Lapprosen med å gå inn i redaksjonen, er hjertelig velkommen!

Nettsidene:

I løpet av året ble en helt ny nettside for foreningen presentert. Den er laget av Asle Wiik Larsen som nå er nettredaktør. Adressen er den samme: www.rhododendron.no

Økonomi:

Foreningen har god økonomi og kostnadskontroll. Egenkapitalen pr. 31.12. 2020 var 159 938,13 kr.

Medlemstall:

Medlemstallet er stabilt, og det er få endringer fra år til år. Pr. 31.12. 2020 hadde vi 376 medlemmer, fordelt på 264 enkeltmedlemmer og 112 familiemedlemmer, en reell nedgang på 7 fra året før. Øst hadde 98, Sør 49, Sør-Vest 65, Vest 132 og landet for øvrig 21 medlemmer. I tillegg hadde vi 11 utenlandsmedlemmer.

Samarbeid:

Foreningen deltar i bladbytte med alle nordiske rhododendronforeninger. Personer fra andre land i Norden og England/Skottland har også skrevet artikler i Lapprosen.

TAKK

En stor takk til alle som i løpet av året har bidratt med og utført oppgaver for å ivareta og utvikle foreningen til glede for alle medlemmene i Den norske Rhododendronforening.

REGNSKAP 2020 for Den norske Rhododendronforening

	Inntekter 2019	Inntekter 2020	Utgifter 2019	Utgifter 2020
Kontingenter	121923,48	119150,00	17750,00	17551,00
kontingentandel Sør			3475,00	3519,00
kontingentandel Sør-Vest			3825,00	3794,00
kontingentandel Vest			5550,00	5669,00
kontingentandel Øst			4550,00	4569,00
retur kontingent			350,00	
Lapprosen			101732,77	79841,43
trykking			77147,00	59325,00
porto			19585,77	15516,43
redaksjon			5000,00	5000,00
annonser	9000,00	15750,00		
Planteimport				
Glendoick Gardens				
moms, toll, havn, etc				
videresending				
Møter/ arrangementer			37449,77	23621,19
styremøter			15449,77	23621,19
årsmøte			22000,00	
Nettside			4008,00	8008,00
årsavgift			1508,00	1508,00
redaksjon			2500,00	2500,00
utvikling av nye nettsider				4000,00
Postboks			1185,00	1240,00
Frosalg				
Bokutgivelse Min rhododendronhage				
Utenlandstur	198460,00		180586,00	
Bank -renter/gebyr	1194,00	724,00	500,50	453,50
Andre utgifter			4891,00	6506,00
medlemsregister			2500,00	2500,00
porto			2391,00	1590,00
gaver/ oppmerksomhet				
rekvisita/ annet				2416,00
sum	330577,48	135624,00	348103,04	137221,12
årsresultat			-17525,56	-1597,12

Balanse 31.12.2020**Innestående i Fana Sparebank 31.12.2020:**

Foliokonto (driftskonto)	12 836,75
Sparekonto	111 230,59
Vardekonto (bokprosjekt)	35 870,79
Sum:	159 938,13

Innestående i Fana Sparebank 01.01.2020	161 535,25
underskudd 2020	1 597,12
	159 938,13

Bergen 31.12.2020/04.02.2021

Ole Joany Larsen
leder

Terhi Pousi
kasserer

Olaf Hammersland
revisor

NORGE P.P. PORTO BETALT

RETURADRESSE: Den norske Rhododendronforening PB 1325, 5811 BERGEN